

ŠVIETIMAS

2023–2024 MOKSLO METŲ PRADŽIA – „Aušros“ inf. 4

SPORTAS

VASAROS KREPŠINIO STOVYKLA 2023 – Dovydas Nometka 7

JUBILIEJAI

SEINŲ APSKRITIES LIGONINĖ ATŠVENTĖ 60 METŲ JUBILIEJŲ – Petras Maksimavičius 8

ĮVYKIAI, PROBLEMAS, NUOMONĖS

„HAKUNA MATATA!“ – Božena Bobinienė 10

JAUNIMO GRETOSE

LENKIJOS LIETUVIŲ JAUNIMO SĄJUNGOS DARBAI – Vaiva Vaicekuskaitė 14

ŽMONĖS

IŠ SENŲJŲ ALKSNĖNŲ TUMELIŲ ŠEIMOS KAMIENO – Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė 15

KNYGŲ LENTYNOJE

KAZYS ŠKIRPA – VEIKSMO ŽMOGUS 20

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

KNYGNEŠYS KUN. JUOZAPAS ŠMULKŠTYS – Algimantas Katilius ... 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

Viršeliuose:

Mokslo metų pradžia Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje (Tomo Bernecko nuotr.)

Mokslo metų pradžia Vidugirių pagrindinėje mokykloje (Iš Vidugirių mokyklos archyvo)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-09-14

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija vyraža jėdynie pogrėdy autora/ów i ne može być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrnych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmi-mo fondas (gauta parama per projekto įgyvendinimo laikotarpį – 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Greitai sukaks 40 metų, kai Šventasis Tėvas Jonas Paulius II sugrąžino mums, Seinų lietuviams, teisę Seinų katedroje melstis gimtąja kalba. Tai labai svarbus įvykis mūsų krašto istorijoje. Ir svarbūs tie žmonės, kurie anuomet drįso kovoti dėl savo teisių, ypač eiti į bažnyčią ir švėtimųjų apsupty giedoti lietuviškai, nors ir buvo stumdomi, visai tildomi. Tai žmonės, turėję ne tik drąsos, bet ir savigarbos. Jie verti ne vien pagarbos, bet ir atminimo ženklo. Šv. Kazimiero draugija buvo suplanavusi įamžinti jų atminimą pakabindama granitinę lentą Seinų bazilikoje. Tačiau kalbantis su klebonu sužinota, kad Seinų bazilikoje vietos tokiai atminimo lentai nėra. Beje, į ankstesniame „Aušros“ numeryje išspausdintą lietuvių organizacijų raštą, kuriame, tarp kita ko, prašoma ant Seinų kunigų seminarijos sienos pakabinti informacinę lentą apie čia besimokiusį Lietuvos himno autorių Vincą Kudirką, Seinų parapijos klebonas visai neatsakė.

Jau kelintas mėnuo Seinų ir Žagarių bažnyčiose šv. Mišias atnašauja kunigai iš Punsko. Tačiau rugsėjo 10 d. klebonas pranešė, kad į Žagarius atvažinės kunigas iš Seinų ir Mišios bus atnašaujamos lenkiškai, o lietuviškai skaitomi skaitiniai (nebent lietuviai norintys Mišių šestadienį popiet). Tikintieji, lankantys lietuviškas Mišias Žagarių bažnytelėje, nenori su tuo sutikti, patys ėmėsi iniciatyvos rinkti parašus, prašydami kleboną, kad pakeistų Mišių laiką, o kunigas galėtų atvažinėti iš Lietuvos.

Tai kokį jubiliejų mes minėsime? Iš šių įvykių matome, kad lietuvių į Seinų katedrą vis dar iki galo neįsileista. Po 40 metų grįžtama į یشهتس tašką? O gal zonduojama, kiek dar likę žmonių, kuriems visa tai svarbu?

Mieli lituanistinių mokyklų vadovai, mokytojai, moksleiviai, tėveliai ir rėmėjai,

nuoširdžiai sveikinu Jus su Mokslo ir žinių diena – rugsėjo 1-oja!

Naujų mokslo metų pradžia – kupina vilties ir bendravimo džiaugsmo šventė, vėl atverianti naujų mokymosi galimybių ir jungianti pasaulio švietimo bendruomenes.

Lietuvos valstybės skiriamas finansavimas pasaulio lituanistinėms mokykloms padeda ne tik didinti jų ir jose besimokančiųjų skaičių, gerinti lituanistinio švietimo prieinamumą, bet ir užtikrinti lituanistinio švietimo kokybę, o kartu leidžia Lietuvos diasporos jaunimui išlaikyti ryšį ir kurti bendrystės su Lietuva tiltus.

Dėkoju Jums, visoms lituanistinių mokyklų bendruomenėms, už kryptingas pastangas puoselėti lietuviybę įvairiose pasaulio šalyse, ir linkiu pažinimo džiaugsmo kupinų, kūrybingų ir sėkmingų mokslo metų!

Užsienio reikalų ministras
Gabrielius Landsbergis

Mielieji,

Nuoširdžiai sveikinu su Rugsėjo 1-oja – Mokslo ir žinių diena!

Su šia diena prasideda nauji mokslo metai, darbai, tikslai ir iššūkiai. Tegul mokslo metai būna darbingi, kūrybingi, skatinantys tobulėti.

Linkiu visiems Jums pažinimo džiaugsmo, veržlumo ir sėkmės! Gražių ir prasmingų naujųjų mokslo metų!

Seimo narė, Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininkė
Dalia Asanavičiūtė

2023–2024 mokslo metų pradžia

„AUŠROS“ INF.

Naujuosius mokslo metus Punsko–Seinų–Suvalkų krašto lietuviškos švietimo įstaigos pasitiko rugsėjo 4 dieną. Mokyklose vyko oficialios šventės su vėliavos įnešimu, himno giedojimu, sveikinimais. Vėliau mokiniai susitiko su savo auklėtojais klasėse.

VIDUGIRIŲ MOKYKLOJE

Šiais mokslo metais Vidugirių mokyklą lankys 22 mokiniai. Klasės, kaip ir anksčiau, jungtos. Mokykloje dirbs vokalinis, šokių, dramos būriai, taip pat vyks sporto užsiėmimai.

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla devynioliktuosius darbo metus pradėjo su 107 mokiniais. Pati didžiausia naujiena ta, kad su mūsų 9 pirmokėliais mokyklą lanko 3 būsimos Suvalkų mokyklos mokiniai. Suvalkų mokyklai skirtas pastatas dar remontuojamas ir pritaikomas mokymui, tad pirma klasė dirba

Mokslo metų pradžia Vidugirių mokykloje

Seinuose, atvažiuoja ir vaikai, ir jų mokytoja Rūta Balytienė. Malonu, kad mes galėjome priimti po savo pastogę suvalkiečius.

Rugsėjo 4 d. pradėdant mokslo metus vaikus ir juos atlydėjusius

tėvelius bei mokytojus pasveikino Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos direktorius Algirdas Vaicekuskas, LR konsulas Seinuose Genadijus Mackelis ir Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė. Direktorius taip pat perskaitė LR Seimo narės Dalios Asanavičiūtės bei užsienio reikalų ministro Gabriėliaus Landsbergio atsiųstus sveikinimus. Konsulas Genadijus Mackelis visiems pirmokams (seiniškiams ir suvalkiečiams) įteikė kuprines.

2023/24 mokslo metais didelių naujovių nėra. Nauja gal tik tai, kad kol Seinuose nėra lietuvių kunigo, tikybos pamokas ves Janina Macukonienė (jaunesnėse klasėse) ir Algirdas Vaicekuskas (vyresnėse).

Kaip ir ankstesniais metais, bus organizuojama popamokinė

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos ir Suvalkų pirmokus sveikina LR konsulas Seinuose G. Mackelis

Tomo Bernacko nuotr.

Mokslo metų pradžia Punsko pagrindinėje mokykloje

veikla (muzikos būreliai, dainavimo, sporto, dramos), veiks svetainė, kur mokiniai galės laukti mokyklinio autobuso ar savo tėvų. Mokykloje dirbs pedagogė, logopedė, psichologė.

Sąlygos mokytis Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje vis geresnės. Prieš kiekvienus mokslo metus ji kiek remontuojama. Pernai atlikta nemažai remonto darbų, taip pat pastatyta saulės elektrinė, o šiais metais modernizuotas mokyklos šildymas – dabar yra hibridinis (siurblys ir skystas kuras).

Visi Seinų krašto vaikai yra laukiami mūsų darželyje ir mokykloje. Manau, įtikinėti, kad verta mokytis gimtosios kalbos, jau nebereikia, o apie dvikalbystės naudą vaiko vystymuisi mokslininkams atlikus ne vieną tyrimą prirašyta daugybė straipsnių.

PUNSKO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ DARŽELYJE

Naujuosius mokslo metus pradėjo 93 darželinukai, iš jų lietuviškose grupėse – 80. Toliau dirbs penkios vaikų grupės: keturios lietuvių mokomąja kalba (dvi 3–4 metų ir dvi 5–6 metų) ir viena lenkų mokomąja kalba (3–6 metų). Vys dailės, muzikos su šokių elementais, kodavimo,

ekologijos, verslumo, teatro ir anglų kalbos papildomi užsiėmimai. Su vaikais, kuriems reikia psichologinės ir pedagoginės pagalbos, dirbs psichologė, dvi oligofrenopedagogės, specialusis pedagogas, o su turinčiais kalbos sutrikimų – logopedė.

PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO MOKYKLOJE

Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje mokslo metus pradėjo 209 mokiniai, iš jų 163 lietuviškose

klasėse. Dviejose pirmose lietuviškose klasėse mokysis po 15 mokinių, į lenkišką atėjo 4. Du vaikai iš Ukrainos mokysis pirmoje ir antroje lenkiškose klasėse.

Vasarą baigtas vykdyti Tautos fondo projektas. Jį įgyvendinant suorganizuota mokiniams išvyka į Pščelniką, kur liepos 17 dieną paminėtos 90-osios Dariaus ir Girėno skrydžio ir žūties metinės. Mokykloje ir toliau vyks sporto užsiėmimai I–VI klasių mokiniams pagal projektą „Żyjmy zdrowo na sportowo“, kuriam vadovauja Slabados mokykla. Užsiėmimų organizatorius – Moksleivių klubas „Szelmant“. Šis projektas finansuojamas Lenkijos sporto ir turizmo ministerijos.

80 mokinių dalyvaus projekte „Dariaus ir Girėno takais“ – lankys mokyklos globėjų gimimo vietas. Jį finansuoja Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

Rudenį bus pateiktos projektų paraiškos dėl plaukimo ir kalnų slidinėjimo užsiėmimų mokiniams organizavimo.

Mokykloje, kaip ir kasmet, bus vykdomas sveiko maitinimo projektas, finansuojamas Lenkijos vyriausybės. I–V klasių mokiniams bus parūpinta vaisių, daržovių arba pieno produktų.

Iš Punsko darželio archyvo

Punsko darželio ugdytiniai

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjuje

PUNSKO KOVO 11-OSIOS LIETUVIŲ LICĖJUJE

Naujuosius mokslo metus pradėjo 103 mokiniai, iš jų 21 pirmokas. Nuo šių mokslo metų pirmokai mokysis naujo dalyko – verslo ir vadybos. Mokykloje ir toliau veiks šokių grupė „Šalčia“, kuriai vadovauja Asta Pečiulienė, mišrusis choras „Pašėšupiai“ (vadovas Dainius Pavilonis, koncertmeisteris Raimundas Martinėnas) bei merginų ir vaikinų krepšinio komandos, kurių treneris Darius Valinčius. Moksleiviai taip pat redaguos laikraštuką „Dėmesio“, globojamą mokyti. Birutės Vaičiulienės.

SUVALKŲ LIETUVIŲ VAIKŲ DARŽELIS IR LIETUVIŠKOS MOKYKLOS PIRMA KLASĖ

Kalbant apie švietėjišką veiklą Suvalkuose, šie mokslo metai – istoriniai, nes pradeda darbą pirmą lietuviškos mokyklos klasė. Dėl užsitęsusių mokyklos pastato Suvalkų mieste remonto darbų mažieji lietuviai pirmuosius mokslo metus sutiko Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje. Čia juos sveikino direktorius Algirdas Vaicekauskas, Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Jolanta

Malinauskaitė-Vektorienė bei LR konsulato Seinuose vadovas Gennadijus Mackelis. Jis pirmokėliams padovanojo spalvingas kuprines, pasidžiaugė istoriniu įvykiu – pirmosios lietuviškos mokyklos Suvalkuose pradžia. Priminė 2005-uosius metus, kai į „Žiburio“ mokyklos pirmą klasę atėjo 4 mokiniai. Kiekvienais metais moksleivių daugėjo ir jų skaičius greit peržengė šimtą. Tokio pat mokyklos augimo linkėjo ir Suvalkų miesto lietuviams. „Dėkoju „Žiburio“ mokyklai, kuri priglaudė iš Suvalkų atvykusius moksleivius ir

sudarė galimybę tęsti mokslą gimtąja kalba. Dėkoju Suvalkų mieste gyvenantiems mokinių tėvams, kurie pasitikėjo mumis ir atvedė savo vaikus tolesniam ugdymui“, – kalbėjo konsulato vadovas. Planuojama, kad lapkričio mėnesį bus baigtas 2022 m. pabaigoje Lietuvos lėšomis nupirkto pastato Suvalkuose dalinis remontas ir pirmos lietuviškos klasės moksleiviai įsikurs savo patalpose. Iki to laiko vaikučiai kiekvieną dieną autobusiuku bus atvežami iš Suvalkų ir parvežami namo.

Suvalkų lietuvių vaikų darželis pradėjo ketvirtuosius mokslo metus. Jis ir toliau veikia išsinuomotose privačios įmonės patalpose Palaimintosios Sesers Kanizijos Mackevič gatvėje. Šiais mokslo metais darželį lankys 38 vaikučiai: 5–6 metų grupėje 13 mažylių, 2,5–4 metų grupėje – 25. Darželyje vyks anglų kalbos pamokėlės bei šokių, teatro, muzikos ir ritmikos užsiėmimai. Su vaikais, kuriems reikia psichologinės ir pedagoginės pagalbos, dirbs pedagogė, o su turinčiais kalbos sutrikimų – logopedė.

Suvalkų lietuvių vaikų darželio veiklą finansuoja Lietuvos vyriausybė, vadovauja Vyskupo Antano Baranausko fondas, direktorės pareigas eina Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė.

Pradedame naujuosius mokslo metus Suvalkų darželyje

Vasaros krepšinio stovykla 2023

DOVYDAS NOMETKA

Atostogų metu Punske vyko „Vasaros krepšinio stovykla 2023“. Joje dalyvavo 44 vaikai, lankantys Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinę mokyklą, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą, Vidugirių pagrindinę mokyklą lietuvių mokomąja kalba ir Lazdijų krepšinio klubą. Stovykloje jie tobulino krepšinio įgūdžius, sužaidė turnyrus 1x1, 3x3 ir trijose amžiaus grupėse draugiškai varžėsi Lazdijų bei Punsko–Seinų komandos. Buvo surengti snaiperio, iššūkio ir karavano konkursai. Lazdijiečiai taip pat lankėsi Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje Ožkiniuose.

Vasarą tokia stovykla vaikams – tai didelis džiaugsmas bei prasmingas ir smagus laiko leidimas. Ypač kad atostogų metu mūsų krašte neorganizuojama jokių stovyklų. Kaip visoje Lietuvoje, taip ir mūsų krašto mokyklose krepšinis yra labai populiarus ir vaikų mėgstama sporto šaka.

Stovyklos rengėja Lenkijos lietuvių draugija, rėmėja Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

SHOT ON REDMI 7
AI DUAL CAMERA

Dovydo Nometkos nuotr.

Dovydo Nometkos nuotr.

Dovydo Nometkos nuotr.

Seinų apskrities ligoninė atšventė 60 metų jubiliejų

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

„Gerbiamas ligoninės Direktorium, jeigu ateityje kils problemų dėl medicinos personalo stokos, drąsiai sakykite, ir Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjus Jums išties pagalbos ranką“, – sveikindamas Seinų apskrities ligoninės jubiliejaus proga pabrėžė Punsko licėjaus direktorius Alvydas Nevulis. Jo skaičiavimais, šiuo metu ligoninėje gydytojais dirba 7 licėjaus absolventai, o dar 7–8 buvę mokiniai šios mokyklos mokiniai Lietuvoje studijuoja medicinos mokslus.

Iškilmėse dalyvavo LR konsulato Seinuose vadovas Genadijus Mackelis, Palenkės vaivada Bohdanas Paškovskis (Bohdan Paszkowski), buvęs Lenkijos Respublikos prezidentas Bronislavas Komorovskis (Bronisław Komorowski), savivaldos atstovai, švietimo ir kultūros darbuotojai, su ligonine bendradarbiaujančių medicinos įstaigų ir institucijų vadovai, esami ir buvę darbuotojai.

Šventės metu pristatyta ligoninės istorija. Tam tikslui buvo sukurtas dokumentinis filmas, kuriame buvę ir esami darbuotojai papasakojo apie šios gydymo įstaigos veiklą, įvairius ligoninės gyvavimo etapus.

Buvęs Lenkijos prezidentas B. Komorovskis sveikindamas iškilmėse dalyvius pasidžiaugė, kad mažiausia Lenkijoje Seinų apskritis turi vieną iš moderniausių šalyje apskrities lygmens gydymo įstaigų.

Pirmoje eilėje buvęs Lenkijos prezidentas Bronislavas Komorovskis su žmona ir LR konsulas Seinuose Genadijus Mackelis

Neseniai Seinų ligoninė buvo rekonstruota. Nupirkta daug modernios įrangos, o patalpos padidėjo dvigubai. Kaip pabrėžė šios įstaigos ilgametis direktorius Valdemaras Kwaterskis (Waldemar Kwaterski), Seinų ligoninėje galima atlikti kompiuterinę tomografiją, daug kitų tyrimų taip pat atliekama skaitmeniniu būdu, o tai leidžia gydytojams tiesiogiai konsultuotis su įvairių sričių specialistais, operatyviai gauti jų patarimus, rekomendacijas.

Akivaizdu, kad ši ligoninė svarbi visam regionui. Nepaisant girdimų įvairių gydymo kokybės vertinimų, reikia pripažinti, kad ypač svarbu yra greitai pacientams suteikti pagalbą. Seinų apskrities gyventojai kur kas lengviau ir greičiau gali pasiekti

Seinų negu Augustavo ar Suvalkų ligonines. Kaip teigė direktorius, gydytis į Seinus atvyksta pacientai ir iš kitų vaivadijų, o tai reiškia, kad gydytojų darbas kokybiškas.

Ligoninės gyvavimo istorijoje buvę įvairių laikotarpių. Buvo metas, kada dėl finansų stokos galvota apie jos uždarymą. Įgyvendinta daug reformų, taupymo planų. Įstojus Lenkijai į Europos Sąjungą atsirado galimybė gauti papildomų lėšų, įgyvendinti įvairius projektus. Sėkmingai bendradarbiauta su Lazdijų ligonine, kas buvo naudinga abiem gydymo įstaigoms.

Jubiliejaus proga ligoninės vadovą, darbuotojus ir svečius pasveikino LR konsulato Seinuose vadovas Genadijus Mackelis. „Konsulatas ir

ligoninė turi daug panašumų, abi įstaigos padeda žmonėms, tokia mūsų misija, tačiau negaliu nepaminėti ir kelių reikšmingų faktų, kurie mus sieja. Džiaugiuosi, kad dalis ligoninės personalo, baigę studijas Lietuvoje, rado savo pašaukimą Seinų ligoninėje. Žinau, kad tarp Seinų ir Lazdijų ligoninių užsimezges ryšys bei bendradarbiavimas įgavo ir praktinę reikšmę, atnešusią naudą abiem ligoninėms“, – kalbėjo jis.

Istorijos šaltiniai teigia, kad jau XVII a. Seinuose veikė ligoninė. Kur ji buvo, kaip ilgai veikė ir kas joje dirbo, žinių nėra. 1864 metais laikraštyje „Katalikų apžvalga“ („Przegląd Katolicki“) buvo paskelbtas straipsnis apie vietos gyventojų pastangas Seinuose įrengti ligoninę. Daugiausia iniciatyvos šiuo klausimu rodė Alnų dvaro savininkas Kazimieras Volmeris. Jis subūrė bendraminčius ir įvairiais būdais rinko aukas gydymo įstaigai įkurti. Straipsnyje rašoma, kad jam pavyko gauti taip pat valstybės piniginę paramą. XIX a. pabaigoje vėl randame nuotrupas informacijos apie Seinuose veikusią apskrities ligoninę. Apie tai daugiausia kalba lietuviški istorijos šaltiniai, kadangi Seinų apskrities ligoninei vadovavo Vinco Kudirkos bendražygis Juozas Kaukas (palaidotas Seinų kapinėse).

J. Kaukas nebuvo eilinis gydytojas. Jis ne tik gydė, bet taip pat stengėsi burti šviesuomenę ir rėmė lietuvių veiklą Seinuose. J. Kaukas buvo V. Kudirkos draugas, bendražygis, vienas iš „Varpo“ įkūrėjų, rėmusių jį finansiškai. Kai pasirodė pirmasis „Varpo“ numeris, J. Kaukas baigė Varšuvos universitetą. Grįžęs iš Varšuvos, 1889–1891 m. dirbo gydytoju Lazdijuose, kur organizavo draudžiamos lietuviškos spaudos platinimą. 1891 m. persikėlė į Seinus. Čia pradėjo kurti gyventojų gydymo sistemą. Gydytojo darbas

Seinų ligoninės jubiliejaus dalyviai

Petro Maksimavičiaus nuotr.

neabejotinai turėjo daug privalumų. Tai buvo nuolatinis tiesioginis bendravimas su šio krašto žmonėmis. Be to, gydytojas buvo laikomas dideliu autoritetu. J. Kaukas tai išnaudojo gyventojų švietimo darbe.

Naujais surašytoje Seinų ligoninės istorijoje žinių apie gyventojų gydymo organizavimą XIX–XX a. sandūroje nėra. Ligoninės interneto puslapyje pavišintoje istorijoje pasakojimas prasideda 1947 m., kuomet į Seinus atvykęs dr. Edvardas Ritleris (Edward Rittler) įkūrė ambulatoriją.

E. Ritleris (1897–1972) gimė Vilniuje. Mokėsi Sankt Peterburge ir Varšuvos universiteto Medicinos fakultete. 1924 m. grįžo į Vilnių ir dirbo gydytoju Sienos apsaugos tarnyboje (KOP), kur pasiekė kapitono laipsnį. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui buvo paimtas į kariuomenę ir išsiųstas į frontą. Į Seinus grįžo tik 1947 m. Tada pradėjo iš naujo organizuoti gyventojų gydymą mieste ir apylinkėse. Jo pastangomis 1957 m. ėmė veikti greitosios pagalbos tarnyba, o 1963 m. atiduotas naudoti naujas ligoninės pastatas.

Amžininkų teigimu, dr. E. Ritleris buvo geras medicinos specialistas ir į savo darbą žiūrėjo kaip į misiją

tarnauti žmonėms. Dėl jo administracinių gebėjimų Seinuose pavyko žymiai pagerinti teikiamos medicinos pagalbos mastą ir sąlygas. Todėl 1987 m. nuspręsta jo vardu pavadinti Seinų apskrities ligoninę. Nuo 1963 m. Seinų ligoninė kelis kartus modernizuota, pastatyti priestatai, nupirka naujos įrangos.

Po 1989–1990 m. politinių permainų stiprėjo ryšiai su Lietuvos gydymo įstaigomis, ypač Lazdijų ligonine. Bendromis pastangomis pavyko gauti ES fondų paramą, kuri leido įsteigti specializuotus skyrius, nupirkti jiems modernios įrangos.

Šiandien ligoninėje dirba apie 50 gydytojų, daugiau kaip šimtas slaugytojų, administracijos ir aptarnaujančio personalo darbuotojų. Įstaigoje per metus gydoma apie 6000 pacientų.

„Hakuna Matata!“

BOŽENA BOBINIENĖ

Sakoma: svetimus kraštus giriate, o savojo nepažįstate. Nesunku šio posakio prasmę išbandyti ir įsitikinti, jog liaudies išmintis nesensta ir nesusidėvi bei yra teisinga. Visa ko pradžia – namų slenksčio peržengimas, pirmas žingsnis. Pats geriausias būdas pažinti mus supančią aplinką – tiesiog išeiti pasivaikščioti arba išvažiuoti dviračiu. Patikėkite, daugiausia

pamatome keliaudami iš lėto, dairydami aplinkui, pristodami, atkreipdami dėmesį į detales, pasikalbėdami su sutiktais žmonėmis.

Šiomet dažniausiai rinkausi dviratį ir, kiek leido laikas ir galimybės – sukau ratus ne tik naujais Punsko valsčiaus asfaltuotais keliais, bet ir vieškeliais bei visiškai siaurais laukų, pievų keliukais, kartais ir bekelėmis. Iš naujo atradau lyg jau pažįstamas, bet vis tiek kuo nors stebinančias vietas. Savam krašte turime nemažai ežerų (be Punsko Punios ir Seivų ežero, dar yra ežerų Bokšių, Trumpalio, Šlynakiemio, Vaičiuliškių, Kampuočių (Agurkių), Paliūnų kaimuose), nedidelį mišką, vadinamą Giluišgiriu ar Kreivėngiriu, Punsko ir Šalčios upelius... Ir, be abejo, nuostabią, švarią gamtą, javų ir kukurūzų laukus, žaliuojančias ir žydinčias pievas. Kelyje neretai sutiksime laukinių paukščių ir gyvūnų – pakanka sustoti, išžiūrėti ir įsiklausyti. Kai kam galbūt tai – nieko ypatingo, neapsakomas nuobodumas! Bet būtent tų erdvių, tylos, įdomios augmenijos ir gyvūnijos, ryškaus, žvaigždėmis nusėto dangaus kiti (pvz., miesto gyventojai), esu įsitikinęs, mums pavydi... Tik įsisąmoninę šiuos privalumus suvokiame, kad išties geroje vietoje gyvename. Ir nors būna, kad ištinka įvairūs sunkumai, nieko neprarandame, jei stengiamės

į tai žiūrėti pozityviai, su dėkingumu ir širdies ramybe.

Kartą mano vasaros klajonės po Punsko krašto kaimus ir ežerų pakrantes atvedė į Ožkinius, į kaimo turizmo sodybą „Šilas“, prie Edvino Krakausko sukurto nepaprasto plaukiojančio objekto. Tai laivas/sauna/pirtis, prišvartuotas Seivų ežero pakrantėje. Iš tolo matyti neįprasto dizaino statinį su užrašu „Hakuna Matata“. Punsko krašte? Nelietuviškas pavadinimas? Matyt, ne be reikalo. Toks objektas patraukia dėmesį, o pavadinimas turbūt turi savo prasmę (apibūdina šią vietą)... Praeidama pro buvusios pirties namelį, pasilabinau su atostogaujanciais vasarotojais. O man artėjant prie „Hakunos“, iš pakrantėje tarp medžių pakabinto hamako pasigirdo vaiko balselis: „Eeedvinaaa!“ Nusišypsojau – na, „sargyba“ veikia gerai, „Hakuna Matata“ surikata labai budri ☺. Ilgai laukti nereikėjo: prie plaukiojančios pirties trapo jau stovėjo linksmas jos savininkas.

„Hakuna Matata!“ Afrikos genties suahili kalba reiškia „Gyvenk be rūpesčių!“. Laivelio kapitonas, pirtininkas Edvinas tikina, kad toks ir yra jo teikiamos paslaugos tikslas. Būtent: užeidamas į šią vietą, palik visus rūpesčius ir skausmus už borto, atsipalaiduok, susikaupk akimirkai čia ir dabar! O jis profesionaliai pasirūpins, kad procedūrų metu sustiprintum organizmą, prisikrautum geros, teigiamos energijos, naujų jėgų gyvenimo iššūkiams...

Deja, šį kartą neišsiruošiau patirti stebuklingų pirties procedūrų, o tik pasikalbėti, tačiau į denį lipau labai geros nuotaikos, nes vakaras

Boženos Bobinienės nuotr.

„Hakuna Matata“ savininkas Edvinas

„Hakuna Matata“ – plaukiojanti pirtis

buvo nuostabus, šiltas ir dar saulėtas, laivelis nepaprastas, o savininkas – atvirai ir su aistros savo naujam amatui kibirkštimi pasirengęs papasakoti apie neeilinį kūrinį. Ežero vanduo labai ramina, atpalaiduoja jo sūpavimas, pats žiūrėjimas į jį. Taigi „Hakuna Matata“ – pradedam! ☺

Su pirtimi Edvinas susidūrė gana anksti. Jo tėvo Valdo Krakausko kaimo turizmo sodyboje „Šilas“ įrengtas saunos namelis, kur tiesiog buvo sėdima iki 80 laipsnių įkaitintoje patalpoje. Išilus galima buvo išbėgti tiesiai į Seivų ežerą atsivėsinti. Beje, Edvino požiūris į pirties ypatybes visiškai pasikeitė 2019 m., kuomet Jonui Vaičiuliui pasiūlius vaikas kartu su broliais Vektoriais – Robertu ir Arvydu, pirmą kartą nuvyko į Lietuvos pirtininkų suvažiavimą. Pabendraavę, pasižvalgę, dar tą pačią dieną kartu su visais anksčiau sutiktais pirtininkais pateko pas netoli Lazdijų įsikūrusius Rimantą ir Ireną Silkę, kur vyko pirtininkų sąskrydis.

„Tai buvo pirmas mano susidūrimas su tikra lietuviška tradicine pirtimi“, – prisimena Edvinas. „Pirtininkų sąskrydžio proga buvo

įkūrenta pirtis. Ne visi į ją ruošėsi įžengti, bet mes trise – nuėjom. Ir tai, ką ten patyrėme – lig šiol sunku man apsaityti! – su žavesiu pasakoją vaikas. – Aliejų kvapai, vantų šlamesys, kūno masažas jomis... Išėję iš tos erdvės, mes tik susižvalgėme, supratę, kad apie pirtį visiškai nieko neišmanom.“

Nuo to viskas ir prasidėjo. Vyrai ėmė važinėti po visą Lietuvą į profesionalius pirtininkų mokymus, klausėsi paskaitų. Tais pačiais metais dalyvavo renginyje „Geras garas“ Druskininkuose, vykstant didžiuliam Lietuvos pirtininkų sąskrydžiui. Nauji pažįstami iš Lazdijų krašto, sutuoktiniai Silkės, pasisiūlė Punsko vyrams padėti ir toliau tobulintis šioje srityje. Mūsiškiai jau suprato, kad pirtis pirčiai nelygi: lenkiška ir lietuviška sauna bei procedūros yra skirtingos. Lietuvių pirtis išsiskiria vanojimu vantomis, o Lenkijoje ši procedūra yra taikoma labai retai.

Edvino galvoje gimė nepaprasta idėja. Būtent tuo metu „Šilo“ sodyboje vyko pokyčiai – ežero pakrantėje stovinti pirtis buvo perstatyta ir virto vasarotojams

skirtu gyvenamuoju nameliu. Krakauskai lyg ir neteko saunos. Edvinas nutarė pasinaudoti šia proga ir sukurti tikrą, profesionalią pirtį. „Pagalvojau, mano tėvukas (Valdas Krakauskas) turi tokią smagią vietą... o jeigu taip sukūrus... plaukiojančią pirtį?“ – savo sumanymą prisimena vaikas. Taip viskas ir prasidėjo.

Svarbu turėti gerą, apgalvotą planą. Tam prireikė kelių ilgų vakarų ir talkininkų. Projektą sukūrė architektė Gražina Muiliarčikienė, o vėliau plaukiojančios pirties idėją įgyvendinti padėjo Robertas ir Valdas Baranauskai. Edvinas labai šiltai prisimena šiuos žmones, padėjusius išpildyti jo svajonę, ir yra jiems labai dėkingas už pagalbą.

Dar kartą pasvarstykime, kodėl būtent „Hakuna Matata“. Edvinas mintimis vis sugrįžta į tai, ką patyrė pirmą kartą būdamas tikroje lietuviškoje pirtyje. Tuos pojūčius norėjo apibūdinti trumpu šūkiu, kurį būtų paprasta įsiminti ir kuris atliktų informacinę funkciją. Juk jo plaukiojanti sauna nėra paprasta, ji turi savo misiją: atpalaiduoti žmogaus kūną. Tai turėjo būti pasiūla, kokios čia dar nebuvo, taigi ir pavadinimas privalėjo būti neeilinis. Jeigu Tau, Skaitytojau, teko žiūrėti populiarių multiplikacinių filmų „Liūtas karalius“, t. y. istoriją apie liūto Simbos bei jo draugų – Afrikos karpocio (laukinės kiaulės) Pumbos ir surikatos Timono – nuotykius, be abejo, girdėjai šios trijulės nuotaikingą dainelę „Hakuna Matata“. Ji būtent apie tai, kokį derėtų turėti požiūrį į gyvenimą. Šito moko afrikiečių suahili gentis: kad ir kaip būtų gyvenime sunku, reikia rasti pozityvių dalykų. Ji panašiai, kaip ir didžioji Afrikos gyventojų dalis, kenčia įvairius nepriteklius, tačiau jos gyvenimo filosofijos pagrindinis šūkis ir yra „Hakuna Matata!“, tai reiškia

Iš FB paskyros archyvo

Vantos

– „Jokių rūpesčių, jokių problemų, viskas yra gerai!“. Viską galima susitvarkyti, visur suspėti, o sunkumus – nugalėti arba su jais susitaikyti. „Patikėkite, – sako Edvinas, – įėjus į profesionalią pirtį, visi kasdieniai rūpesčiai kažkur dingsta, išsisklaido lyg vandens garai. Todėl mano veiklai tikrai tinka ši labai pozityvi mintis. Mano pirties idėja ir tikslas yra būtent lankytojų organizmo atpalaidavimas. Dedu visas pastangas, kad mano klientai pamirštų bėdas, atgaivintų ne tik kūną, bet ir sielą. Taip yra, tikrai!“

Seivų ežere plaukiojančioje „Hakuna Matata“ pirtyje vienu metu gali būti atliekamos procedūros daugiausia šešiams žmonėms. Pirtininkas vanoja vantomis visus vienu metu, o po to – jei kam reikia daugiau – dar pavanoja individualiai. Edvinas atlieka keturias skirtingas ritualines procedūras. „Yra toks įvadas, vadinamasis pirmas garas (kaip priimta Lietuvos pirtininkų). Tai

apsipratimas su pirtimi ir temperatūra. Po to antras, trečias, ketvirtas „užėjimas“ į pirtį, kiekvienas jų kuo nors skiriasi, – pasakoja pirties savininkas. – Kiekvienam žmogui rekomenduoju bent kartą išbandyti pirtį su vanojimu, nes tai visiškai kitos patirtys ir pojūčiai, lyginant su įprastu sėdėjimu pirtyje-saunoje. Šiuo atveju skirtumas tarp saunos ir pirties yra tas, kad saunoje temperatūra būna 80 laipsnių ir daugiau, labai sausas oras, o šita pirtis yra įkaitinama iki maždaug 60 laipsnių ir joje daug drėgmės.“

Vantos – tai taip pat ne šiaip sau šluotelės. Jos turi savo funkcijas ir tam tikras savybes. Vantomis kūnas masažuojamas, sužadinama kraujotaka. Vanojant išildomi gilesni kūno sluoksniai. Daugiausia naudojamos beržinės ir ąžuolinės vantos. Prieš naudojant jos yra gerai išdžiovinamos, atitinkamai paruošiamos, o prieš pat vanojimą – pamirkomos karštam vandenyje. Todėl jos išskiria eterinius aliejus, aromatą. Kiekviena vanta turi savo energetiką, tad jos prisilietimas prie kūno, stimuliuojamas sužadina stiprius pojūčius.

Yra įvairių vanojimo technikų. Kiekvienas pirtininkas turi pasirinkęs sau geriausią. Klientams Edvinas įteikia po beržinę vantą, kad patys galėtų save ar vienas kitą pavanoti. Be to, esant per dideliame karščiui, labai svarbu saugoti galvą. Taigi būtent tokia drėgna, išmirkyta vanta galima prisidengti veidą – ji puikiai apsaugos nuo karščio. Stambesnės ąžuolinės vantos skirtos visų

pirma garui išsklaidyti.

Paprastai pirtyse vienas populiariausių daiktų yra kabantis smėlio laikrodis, kuris nurodo, kiek laiko „reikia“ saunoje tupėti. Edvino pirtyje tokio prietaiso nėra. Kiekvienas paiso savo galimybių – nebūtinai turi sėdėti, iki kol pasibaigs procedūros. „Geriausias laikrodis – tiesiog mūsų organizmas, kuris tikrai duos mums ženklą, kada reiktų iš pirties išeiti. Jei klientas jaučia, kad turi iš saunos išeiti anksčiau, išeina, atsivėdina ir laukia kitos procedūros už pirties ribų, netrukdo likusiems“, – aiškina pirtininkas. Paprastai procedūrų seansų yra keturi, kiekvienas trunka apie penkiolika minučių. Iš viso čia praleidžiama apie tris valandas, nes po kaitinimosi ir vanojimo reikia atsivėdinti, apraminti kūną ir tik po to – vėl pakartoti kaitinimąsi. Geriama daug vandens, arbatos, nepatartina vartoti alkoholio ir „Hakuna Matata“ denyje jo nevartojama. „Saunoje sveikatinamės ir nevartojame svaigiųjų gėrimų“, – pabrėžia savininkas.

Naudojantis Edvino Krakausko pirtimi, tuo pat metu galima išplaukti į ežero gilumą. Bet norint atsivėdinti priplaukiama prie pakrantės, kad būtų saugu net tiems, kurie nesugeba plaukti ar nepasitiki savo jėgomis. Pirtis nėra nuomojama klientams patiems plaukioti – joje visada turi būti kapitonas. Dažniausiai jo pareigas vykdo Edvinas. Tuomet jis viskuo pasirūpina pats – ir pirtininko atliekamomis procedūromis, ir plukdymu. Jeigu klientai užsisako tik reisą po Seivų ežerą, kartais už vairo jį pavaduoja tėtis Valdas, tačiau pirties procedūras atlieka tik Edvinas.

Jaunuolis šiam amatui, o kartu ir verslui yra nusiteikęs labai rimtai ir profesionaliai. Nėra savamokslis, nes nuolat semiasi žinių iš patyrusių pirtininkų, tobulinasi. Edvinas bei dar vienas pirtininkas iš Punsko yra Lietuviškos pirties bičiulių

draugijos nariai. Pirtininkai vieni pas kitus lankosi, dalijasi žiniomis ir sukaupta patirtimi. Kartą per metus Lietuvoje organizuojama Pirties diena. Tada yra proga visiems susitikti. Mūsiškiai taip pat aktyviai padeda atlikti procedūras ir tokiu būdu mokosi, vis ko naujo sužino. Edvinas, jausdamasis pirtininkų brolijos narys, didžiuojasi ir tuo, kad 2020 m. kovo mėn. Lietuvos nacionalinis kultūros centras oficialiai pripažino tradicinės lietuviškos pirties lankymą nematerialia kultūros paveldo vertybe. Tai visiems Lietuvos pirtininkams buvo didžiulė šventė, pripažinimas.

Jaunojo Krakausko sukurta plaukiojanti pirtis, galima sakyti, dar naujovė. Tiesa, Lenkijoje panašių objektų galima aptikti Mozūrijos ežeryne, bet tai veikia paprasta sauna, plaukiojanti po

ežerą. Tikėtina, kad joje nėra teikiamos pirtininko procedūros su vanojimu, o jeigu ir yra – tai tikrai ne tradicinės lietuviškos.

Vyras pripažįsta, kad ši investicija nėra pigi – aukštos klasės mediena, specialii įranga turi savo kainą. Tačiau Edvinas dėl to nesisieloja, jis atkakliai įgyvendina savo svajonę. Juk žinia, kad ir geriausio verslo pradžia nebūna lengva ir paprasta: pirmiausia reikia skirti labai daug savo laiko ir lėšų, įdėti darbo bei pastangų, daug ko išsižadėti, kad vėliau tai galėtų atnešti sėkmę. Taigi Edvinas tikslingai, mažais žingsneliais eina pirmyn, su meile ir atsidavimu savo „kūdikiu“, kurio vardas „Hakuna Matata“. Ir kaip projekto šūkis skelbia – stengiasi nesirūpinti dėl patirtų išlaidų ar paaukoto laiko. Ilgainiui projektas turėtų tapti sėkmingas. Jis nėra iš pat pradžių

orientuotas tik į didelį pelną, bet visų pirma pagrįstas noru pasiūlyti žmonėms naudingą dalyką – padėti atgauti jėgas, regeneruoti kūną ir sielą, atsipalaiduoti ir prisikaupti energijos kasdieniams ir nekasdieniams iššūkiams. O žinia, kad teigiamu nusistatymu ir palaipsniui, ramiai vykdomais darbais galima pasiekti daug daugiau nei tik šaltu išskaičiavimu.

Kiekvieną kartą, priimdamas klientus į savo pirtį, jos savininkas užduoda jiems vieną klausimą: kokia pirma mintis ateina į galvą galvojant apie sauną, pirtį? Šis klausimas kliuvo ir

man. Taigi man ši vieta siejasi su šiluma, karščiu, jaukumu, atsipalaidavimu, kvapais... Pirtininko Edvino įsitikinimu, pirtis yra tiesiog magiška vieta. „Turime mažą patalpą, o joje visas įmanomas stichijas: yra žemė (vantos, akmenys), vanduo, kuriuo laistome tuos akmenis, ugnis – už sienelės yra krosnis, kaitinanti akmenis, ir, be abejo, yra vantų judesiais sukeliamas vėjas, kai ant karštų akmenų užpilamas vanduo tampa garais ir jie yra išsklaidomi būtent vantomis. Taigi viskas susiję, viskas jungiasi į visumą: žemė, ugnis, vanduo, vėjas. Ir viską galima pajusti savo kūnu vienu metu“, – aiškina pirtininkas.

Taip ir yra. Tikra pirtis, tai ne tik įkaitinta patalpa. Tai visa filosofija, žmogaus nusiteikimas patirti ką nors nauja ir gera, palepinti savo kūną ir sielą, tai pasirengimas išeiti iš pirties, lyg būtum „naujai gimęs“. Tai reikia pajusti, tam atsiverti, norėti išbandyti...

Užteko laiko pasikalbėti, užteko laiko ir tyloje stebėti iš „Hakuna Matata“ kamino linksmi rūkstantį šviesų dūmą (Edvino mažoji „sargyba“ užsisakė procedūras ☺). Ir nors šį kartą tik nuoširdžiai su savininku pasikalbėjom (be pirties procedūrų ir plaukimo), suspėjau atsigaiivinti vien žiūrėdama į Seivų ežero vandenyje žaismingai besimaudančius saulės spindulius, plaukiojančius paukščius, pakrantėse žaliuojančių medžių sieną... Ir visai netrukė vasarojančių turistų bei šalia lakstančių vaikų šurmuly. Pavyko išgirsti tylą...

O važiuojant iš Šilainės lydėjo vakarop linkstanti didžiulė rausva saulė ir šiltas jausmas: kaip smagu, kad yra žmonių su idėjom, pildančių svajones ir norinčių tuo dalintis su kitais ne kažkur dideliame pasauly, o čia pat, mūsų mažojoje tėvynėje.

Ačiū, Edvinai, už pokalbį ir viešnagę nepaprastoje plaukiojančioje pirtyje! Sėkmės Tau didžiausios!

Iš FB paskyros archyvo

Pirtis

Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos darbai

VAIVA VAICEKAUSKAITĖ

Rugsėjo 2 d. įvyko Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos (LLJS) valdybos ir pirmininko rinkimai, pristatyta visų metų ataskaita, pristatyti ir patvirtinti statuto pakeitimai. Buvusią pirmininkę Ingridą Vaznelytę pakeitė Tomas Venslauskas. Jis dirbs su nauja didele komanda. Tai: Raimundas Makauskas, Silvija Liaukevičiūtė, Povilas Svetlauskas, Viktorija Petruškevičiūtė, Vaiva Vaicekauskaitė, Raimundas Venslauskas, Mangirdas Vektorius, Greta Bobinaitė, Lidija Batvinskaitė, Ida Bobinaitė, Sebastijonas Pykys, Laima Sidarytė, Gabija Uzdilaitė, Mantas Marcinkevičius. Revizijos komisijos narėmis tapo Ingrida Vaznelytė, Karolina Petruškevičiūtė ir Monika Maršalaitė.

Valdyba yra nusiteikusi darbui, parengusi konkretų veiklos planą, kurį sieks įgyvendinti. Ateinantys metai bus ypatingi dėl LLJS 30-mečio. Tai garbė ir iššūkis kuo gražiausiai ir prasmingiausiai paminėti šį jubiliejų.

Buvusi pirmininkė papasakojo apie LLJS darbus, renginius: kalėdinį

LLJS valdyba

protmūšį, Kovo 11-osios koncertą, suorganizuotą su VU dainų ir šokių ansambliu, ir kt.

Vienas didžiausių LLJS organizuojamų tradicinių renginių yra Estradinių dainų šventė. Šiais metais ji vyko jau dvidešimt devintą kartą. Kasmet šis koncertas turi tam tikrą temą (šiemet tai buvo kaimas), kurią atitinka

scenografija, atlikėjų dainos ir drabužiai. Koncertas vyko Punsko lietuvių kultūros namuose. Dainas pasirinko atlikėjai, o grojo Ida Bobinaitė, Adrianas Pykys ir Mangirdas Vektorius. Tarp pasirodymų teatrališkai ir su humoru atlikėjus pristatinėjo Povilas Svetlauskas, Gabija Uzdilaitė, Rimas Rėkus ir Viktorija Petruškevičiūtė (jie sukūrė ir tekstus, ir choreografiją).

Tokio pobūdžio renginiai suburia jaunus žmones, teikia daug gerų emocijų ne tik dalyviams, bet ir organizatoriams. Sukuria galimybę parodyti talentą, pakelti tautinio sąmoningumo lygį, prisideda prie lietuvių kultūros puoselėjimo, sklaidos, formuoja kultūriškai susipratusią visuomenę, ugdo bendruomeniškumo jausmą. Todėl svarbu, kad ši tradicija būtų tęsiama, kad vis daugiau jaunimo aktyviai dalyvautų kultūrinėje ir visuomeninėje veikloje.

Estradinių dainų šventės akimirka

Iš Senųjų Alksnėnų Tumelių šeimos kamieno

AGNĖ KARČIAUSKAITĖ-JANKAUSKIENĖ

Nuo Punsco miestelio į šiaurės rytus eina kelias Lietuvos ir Lenkijos sienos link. Čia, prie pat sienos, buvo Senųjų Alksnėnų kaimas. Lietuvai ir Lenkijai atgavus nepriklausomybę, jis padalytas pusiau: viena dalis liko Lietuvos pusėje, kita (608 ha) atiteko Lenkijai. Pastaroji dalis priskirta greta esantiems Kreivėnams, tačiau dar ilgai buvo vadinama Senaisiais Alksnėnais. Kaimo trobos buvo išsidėsčiusios abipus kelio. Tai buvęs vadinamasis gatvinis kaimas. Panaukinus baudžiavą dalis gyventojų persikėlė į vienkiemius. Dabar Senųjų Alksnėnų ribą Kreivėnuose žymi neseniai prie akmens pritvirtinta atminimo lentelė.

Mums žinoma, kad apie 1880 m. Senųjų Alksnėnų kaime gyveno Jonas Tumelis (1852–1918). Ruošdami šį tekstą apie Tumelius, radome ir daug kam giminiėje dar nematytą originalų Jono Tumelio, nuo kurio ir prasidėjo ši istorija, pasą, išduotą 1916 m. Jame pažymėta, kad gyveno jis Senųjų Alksnėnų kaime, 4 numeriu pažymėtoje sodyboje. Buvo 1,63 m ūgio. Jokių išskirtinių bruožų neturėjo. Gimimo vieta nurodyta Senieji Alksnėnai. Pridėti ir pirštų atspaudai.

Jis buvo vedęs Ievą Suproniūtę (1852–?) iš Vaitakiemio. Kadangi Senuosiuose Alksnėnuose gyveno keli Tumeliai (dar vieni Tumeliai gyveno Punske), ši šeima buvo vadinama Tumeliais (Šimais) Jonais. Jie gyveno Senųjų Alksnėnų viduryje. 1895 metais, sodžiui išeinant į kolonijas ir viensėdžius, Jonas Tumelis

Vilniuje. Iš kairės pirmoje eilėje sėdi Saulius Lideika ir Giedrius Agurkis, jiems ant kelių (iš kairės) Rasuolė Jankauskaitė, Arūnas Jankauskas ir Arvydas Šnaras. Iš kairės ant suolo sėdi seserys Veronika Tumelytė-Valincienė, Agota Tumelytė-Jankauskienė, Pijus Jankauskas-Jankus ir Agnietė Tumelytė-Pacenkienė. Iš kairės stovi Ona Jankauskienė, Leokadija Jankauskaitė, Birutė Jankauskaitė-Agurkienė, Alicija Valinciuotė ir Birutė Pacenkaitė-Šnarienė. Už jų (iš kairės) – Petras Jankauskas, Rožytė ir Danielius Jankauskai

pasirinko sau koloniją pačiame sodžiaus pakraštyje, arčiausiai Punsco ir bažnyčios, nors žemė buvo žvuruota. Šeima susilaukė keturių sūnų ir keturių dukterų: Jurgio, Rožės, Petro, Agotos, Antano, Agnieškos, Vinco ir Veronikos. Prisiminimuose buvę kaimynai Tumelių šeimą įvardijo kaip „giliai tikinčius ir gražiai giedančius“. Jie turėjo gražius balsus, ypač Jonas, kurį vis kviesdavo giedoti, kur tik reikėdavo. Visi iš eilės – ir tėvai, ir vaikai – eidavo giedoti į Punsco parapijos bažnytinį chorą.

Savo atsiminimuose A. Senda rašo: „Ši šeima nuo senų laikų, dar atsidurstant kaimo į kolonijas,

gyveno vidury S. Alksnėnų sodžiaus, einant sodžiaus vieškeliu link Punsco po dešinei pusei, kur stovėjo gražusis istorinis – šimtmetis, kaipo kaimo – sodžiaus puošmena – ęglis, šalia Mielkų ir šių Tumelių sodybų. <...> 1895 m. S. Alksnėnų sodžiui išeinant į kolonijas, Tumelis Jonas, minimas šeimos Tėvas, kaipo didelis bažnyčios mylėtojas, pasirinko sau koloniją pačiame krašte kaimo (prie pat Kreivėnų kaimo), kuri buvo iš viso kaimo arčiausiai Punsco.“¹

Jono Tumelio žmona gana anksti mirė. Antros jis nieiškojo. Vienas su

¹ Senda, A. 1995. *Sendų giminės istorija. Čikaga*, p. 109.

Jono Tumelio pasas

vaikais dirbo, tvarkė savo ūkį ir labai rūpinosi, kad vaikai mokytųsi, bei pats juos mokė rašto. Didesnieji augino mažesnius. Tačiau gyventi buvę sunku, nes Alksnėnų žemės nebuvo labai derlingos, o šeima gana gausi. Todėl sūnūs vienas po kito – Vincas, Petras, Jurgis, Antanas – ir dukros Rožė bei Veronika išvyko į Ameriką laimės ieškoti. Ten ir pasiliko gyventi, išskyrus Veroniką, kuriai teko grįžti nepasiekus Amerikos krantų – po medicininės apžiūros Hamberge dėl silpnų akių ji buvo išsiųsta namo.

Pirmasis į Ameriką išvyko vyriausias sūnus Jurgis (1874–?). Į Niujorką, Eliso salą (Ellis Island), kur buvo registruojami visi emigrantai, jis atvyko 1898 m. rugsėjo 24 d. iš Hamburgo laivu „Pretoria“. Atvykimo registracijoje parašyta, kad tuo metu buvo 24 metų amžiaus, nevedęs, darbininkas iš Suvalkų, nurodytas kelionės tikslas 20 St.&Springfield ave. Newark N.J. Registracijos pateiktuose dokumentuose jis įvardintas kaip Tumelis Jurvis, tačiau ranka rašytame lape aiškiai įskaitomas jo paties parašytas vardas Jurgis. Vėliau vieną paskui kitą į Ameriką jis išsikvietė ir kitus brolius

bei seseris. Vienos iš paskutinių žinių, gautų iš Amerikos, buvo 1968 m. vasario mėnesio laiškas Pijui Jankauskui-Jankui, kuriame jo dėdė Vincas Tumelis rašė, kad dar laikosi, tačiau jo žmona, ilgai sirgusi, mirė. Taip pat buvo žinoma, kad Rožė Tumelytė Amerikoje ištekėjo už Krakauskų iš Kreivėnų giminaičio Juozo (?). Jie turėjo du sūnus, iš kurių vienas buvo

vardu Leonas ir gyveno Nutley. Tačiau vėliau ryšiai nutrūko. Sudėtinga ir dabar rasti jų palikuonis, nes pagyvenę Amerikoje jie pasikeitė pavardes. Tumeliai tapo Thum, o Rožės Tumelytės šeimos pavardė jau buvo Kasley.

Tumelių dukros Agota (1882–1954), Agnietė (1889–1989) ir Veronika (1895–1980) liko gyventi tėviškėje. Netrukus mylimiausią Agotą, kuriai buvo 25 metai, tėvas išleido už Juozo Jankausko ir perleido ūkį. Agnietę ištekino už Petro Pacenkos iš Punsko, o Veroniką – už Jono Valinčiaus iš Suvalkų.

I. IŠ JANKAUSKŲ ŠEIMOS ISTORIJS

Jankauskų giminės šaknys prasideda nuo Didžiulių kaime gyvenusio Kazimiero Jankausko, kuris turėjo ten nemažą ūkį. Jis buvo vedęs Elžbietą Šuščevičiūtę (kai kur rašoma Šaščevičiūtė) iš Vilkapėdžių kaimo ir su ja susilaukė: Jokūbo, Antano, Juozo, Petro, Onos (Jankauskaitė-Kružikienė) ir Pauliaus, kuris liko gimtinėje. Elžbieta Šuščevičiūtė buvo seno Augusto Šuščevičiaus (Šaščevičiaus) iš Vilkapėdžių sesuo.

Tuo metu daug jaunų žmonių vyko

Jankauskų šeima 1930 metais Senuosiuose Alksnėnuose. Iš kairės pirmoje eilėje Danielius, Agota Tumelytė-Jankauskienė, Petras, Juozas Jankauskas, Viktoras; stovi: Leokadija, Birutė, Pijus

Agotos Tumelytės-Jankauskienės laidotuvės Vilniuje. Į kapus velionę lydi jos sūnus kun. Pijus Jankus

į Ameriką. Tikėjosi ten nemažai užsidirbti ir sugrįžę namo turtingiau gyventi. Kazimiero Jankausko sūnus Juozas (1859–1941) taip pat išvyko į užjūrį laimės ieškoti. Darbo gavo anglių kasyklose. Sunkus tai buvo darbas. Susižeidė kojas ir apskritai susigadino sveikatą. Bet po keliolikos metų grįžo jau kaip amerikonas. Nuėjęs į Punkską, tikrai „amerikoniškai“ vaikštinėjo po bažnyčios šventorių. Merginos viena kitai rodė: ir su skrybėle, ir su kaklaraiščiu, ir lietsargis rankoje – tikras amerikonas. Labai jau visoms magėjo ištekėti už to „amerikono“. Tokia laimė teko Tumelių Agotai. Atvažiavo piršliai, ir vestuvės buvo atšoktos. Ak, kaip pavydėjo merginos Agotai tos laimės. Bet pasirodė, kad jokios laimės nebuvo. Vyras ne kažin kokį turtą parsivežė, o sveikatos daug neteko – sunkiai vaikščiojo, daugiau raitas jodinėjo, ant žando kažkokia žaizdelė atsirado (vėliau paašikėjo, kad tai buvo odos vėžio pradžia), buvo piktas, nervingas ir apskritai nekoks darbininkas.

O šeima sparčiai augo, vienas po kito gimė vaikai – Pijus, Birutė, Leokadija, Antanukas (mažas mirė), Viktoras, Juliukas (mažas prigėrė kūdroj), Petras ir Danielius. Sunku buvo žmonai su tokia šeimyna ir nelabai

tikusiu vyru. Vaikai augo, ir reikėjo galvoti apie jų tolesnį likimą. Gerai dar, kad Agota buvusi angeliško gerumo ir geležinės kantrybės moteris. Kadangi Tumeliai buvo labai religingi, tai ir Agota, ir jos sesuo Agnieška giedojo Punsko bažnyčios chore (Agnieška sopranu, o Agota – altu).

Vokiečiams užėmus Lenkiją ir ruošiantis karui su Sovietų Sąjunga, mainais buvo paimti Lietuvoje gyvenę vokiečiai, o jų vieton repatrijuoti lietuviai iš Punsko ir Seinų krašto. Taip nutiko ir Jankauskų šeimai, kuri 1941 metais iškelta į Pakuonį (Kauno raj.). Čia mirė ir buvo palaidotas Juozas Jankauskas. Agota Tumelytė-Jankauskienė mirė 1954 metais Vilniuje ir buvo palaidota Rasų kapinėse.

Vyriausias sūnus Pijus Jankauskas-Jankus (1907 10 30–1992)

Pijaus Jankaus laiškas Antanui Sendai²

„Brangus kaimynėli!

Ačiū Jums už laiškus, net tris gavau ir dabar prisirengiau Jums atrašyti tiksliai.

Būva visokių užsiėmimų, tai kas atvažiuoja, tai pats į miestą

² Ten pat, p. 117–120.

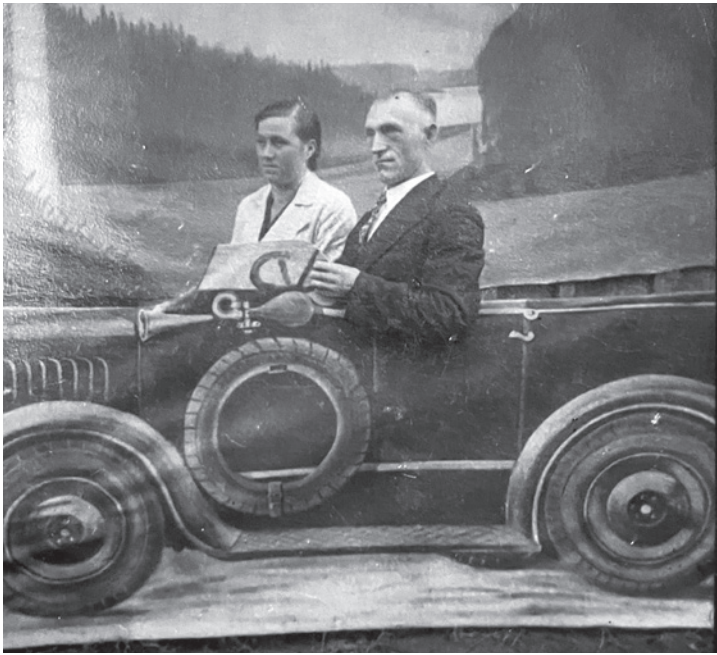
išvažiuoju, kaip čia arti Vilnius, ir taip užsitiesė.

Jūs klausėte apie mane, kaip man sekėsi išeiti ligi kunigystės. Daug ką Jūs patys žinote, o kai ką ir aš pridėsiu. Vienu žodžiu kelias buvo labai sunkus. Pirmiausia dėl to, kad buvau šeimoje vyriausias, reikalingas ūkio darbams, tai buvo pagrindinis sunkumas laiku išeiti į mokslą (gimnaziją). Kuo labiau augau, tuo buvau reikalingesnis namuose, o mirus Tėvuliui, mano motinos tėvui apie 1918 metus Jonui Tumeliui, visa namų darbų našta laukė jau ant manęs kristi ir taip susidarė sąlygos, kad likau namuose, į gimnaziją neišėjau. Buvo ir laiko sąlygos tam labai nepalankios. Kaip žinote, Lietuvos atsistatymo laikais, gal 1919 m. (jau gerai neatsimenu metų) buvo Seinuose Žiburio Gimnazija. Į ją ir aš buvau nuvežtas. Mokslas prasidėjo gražiai ir jau pradžia padaryta, rodos tik toliau reikėjo tęsti mokslą. Ten buvo Povilas Jakulevičius Radžinskių km., Birgeliiukas (rodos Miklausijų km.) ir daug kitų nuo Punsko ir aplinkinių kaimų moksleivių. Bet įvyko nelaimė – lenkų partizanai užpuolė Seinus ir viską suardė. Žiburio Gimnazija persikėlė

Agota Tumelytė-Jankauskienė su vaikais Pijumi ir Birute

Pijus Jankus su seserimi Birute Jankauskaitė-Agurkiene Dūkštuose 1935 m.

į Lazdijus, o aš su kaimynų Staselių Petru, jo motinos vedamas, parėjau namon. Ir taip mano gimnazijos mokslas tam kartui baigėsi. Visi gimnazijos moksleiviai mokytojų vedami nuėjo pėsti iš Seinų į Lazdijus, o aš išsiskyręs, Staselienės Kreivėnų km. vedamas, parėjau namo.

Po to tuojaus susidarė rubežius per mūsų kaimą, ir į Lazdijus jau nėjau toliau mokyti.

Taip praėjo dešimt su viršum metų. Po truputį vis lyg ruošiausi dar grįžti į gimnaziją, tai mokiausi pas Punsko kunigus šiek tiek, tai pas Bartnikonį vaikščiojau jau per rubežių į pamokas ir taip jau likau netinkamas – peraugęs į vidurinį mokslą.

Kai jau paaugo mūsų šeimos jaunesni broliai ir seserys, tada išsiveržiau į Vilnių, į muzikos – vargonininkų mokyklą, tai buvo 1921 metais. Po trijų metų tą mokyklą baigęs, likau vargonininku, o be to mokydamasis muzikos mokslo, lankiau vakarinius bendro lavinimo kursus, kurie lygūs gal 4 ar 5 prieškarinių gimnazijų klasėms.

Tuo metu buvo lyg ir atsieltas mano tikslas nors dalinai, bet vis dar buvau nepatenkintas, ko tai dar norėjau daugiau.

Ir vėl praėjo 10 metų – čia 1939 metų karas, Lietuva atgauna Vilnių, ir aš 1940 m. randuosi Vilniuje. Ligi

1944 m. lankau Suaugusiųjų Gimnaziją ir, kai ją baigiau, atsiradau Kunigų Seminarijoje, pradžioje Vilniuje, paskui Kaune ir 1948 metais likau tuo, kuo dabar esu. Tai ir visa mano gyvenimo istorija, kuri labai sudėtinga ir neįdomi, pilna visokių nesėkmių ir bėdų.

Gal kitam laiške daugiau parašysiu. Jūs savo raštuose

per daug apie mane nerašykite, nes tai bus tuščios pastangos. Žmogaus gyvenimas lyg dūmas išnyksta, lyg žolė suvysta ir lieka lyg kad nieko nebūta. Be to, aš manau, kad po mūsų mirties, mes niekam būsime neįdomūs. Taip kad kažin ar verta sudarinėti kokie nors atsiminimai. Svarbiausia gal, tai užtarnauti laimingą amžinybę sielai. Šis yra mūsų galutinis tikslas. Tuokart likit sveiki!

Įgijęs vargonininko specialybę, jis dirbo įvairiose bažnyčiose,

vadovavo chorams. 1934–1944 m. vargonininkavo Daugėliškyje ir Šv. Mikalojaus bažnyčioje Vilniuje. Būdamas jau brandaus amžiaus, sumanė dar mokyti kunigų seminarijoje, kad galėtų tapti kunigu. 1944 m. įstojo į Kauno kunigų seminariją. 1948 m. spalio 31 d. gavo kunigo šventinimus. 1949–1950 m. vikaravo Adučiškyje. 1950–1960 m. administravo Linkmenų, Rūdiškių, Rudnios, Dubičių parapijas. Nuo 1960 m. septynerius metus buvo Butrimonių klebonas, 1967–1987 m. – Riešėje, kur susilpnėjęs sveikatai paliktas altaristu. Išėjęs užtarnauto poilsio, gyveno Vilniuje. 1992 m. mirė ir palaidotas Vilniaus Kalvarijos kapinėse.

Birutė Jankauskaitė-Agurkienė (1909–1963)

Dukrą Birutę tėvai išleido už gražaus ir linksmo vyro Motiejaus Agurkio iš Ožkinių kaimo (1932 m.). Jaunieji Agurkiai ūkininkavo Birutės tėviškėje. Susilaukė sūnaus Sigučio. Tarnaudamas lenkų kariuomenėje, Motiejus užmezgė ryšius su Lietuvos 2-ojo skyriaus agentais ir sutiko dirbti Lietuvos naudai – teikti žinias apie Lenkiją. 1933 m. gegužės

Pijus Jankus tėviškėje Kreivėnuose. Iš kairės stovi: Pijus Kružikas (Antano Kružiko sūnus), Pijus Jankus, Giedra Jankauskaitė, Onutė Kružikaitė, Benas Jankauskas, Onutė Jankauskaitė (Juro Jankausko dukra). Iš dešinės sėdi: Viktoras Jankauskas, Onutė ir Danutė Mazauskaitės. Toliau stovi Petriukas, Benukas ir Juozukas Baranauskai. Tarp P. Kružiko ir P. Jankaus – Cylė Kružikaitė

Birutės ir Motiejaus vestuvės 1932 m. rugpjūčio 30 d. Sėdi iš kairės: Veronika Tumelytė-Valinčienė, Kalkauskas (?), Birutė Jankauskaitė, Motiejus Agurkis, Agnietė Tumelytė-Pacenkienė. Priekyje Danutė ir Birutė Pacenkaitės. Muzikantai neatpažinti. Stovi iš kairės: Viktoras Jankauskas, Leokadija Jankauskaitė, 3, 4 neatpažinti, Petras Pacenka, 6, 7 neatpažinti, Agnietė Pacenkaitė, Pijus Jankauskas-Jankus. Trys berniukai viršuje – neatpažinti

3 d. jis buvo susektas, su kitais šios srities veikėjais suimtas, uždarytas į Suvalkų kalėjimą bei nuteistas kalmėti penkerius metus.

Išgirdęs nuosprendį, Motiejus sušuko: „Už ką? Aš gi nieko nenužudžiau. Pasiaukojęs buvau tik dėl Lietuvos. Mano tikslas buvo kovoti, kad mūsų broliai lietuviai nenu-tautėtų, kad mūsų sostinė Vilnius su okupuotu kraštu grįžtų prie savo motinos Lietuvos!“ (Iš M. Agurkio prisiminimų) Pradžioje jis kalėjo Suvalkų kalėjime, vėliau buvo pervežtas į Lomžos. Kaip politiniam kaliniui, jam paskirta vienutė, kurioje buvę taip šalta, kad net vanduo ašotyje užšaldavo. Užsikloti davė antklodę, kuri „buvo iš vienu skylių“. Kame-roje reikėjo visą laiką vaikščioti, gulėti buvo griežtai draudžiama. Sunku būtų buvę iškęsti visus tuos metus, jeigu ne žmona Birutė, kuri dažnai atsiųsdavo maisto siuntas. Politinių kalinių į jokių darbų nesiųsdavo. Jie turėjo tik tokią lengvatą, kad galėjo naudotis rašomąja medžiaga ir laikraščiais (lenkiškais).

1935 metais Motiejus gavo žinią iš namų, kad prigėrė kūdroje sūnus. Tai labai jį sukrėtė. Dar prisidėjo prastos kalėjimo gyvenimo sąlygos, ir pašlijo

sveikata. Po sunkiai išsireikalautų medicinos tyrimų paaiškėjo, kad jis susirgo atvira džiovos forma. Kalėjimo viršininkas, prieš tai nekreipęs jokio dėmesio į nusiskundimus, tada jau perkėlė Motiejų į saulėtą kamerą bei suteikė lengvatą – jam buvo leista gauti maisto iš namų bei nusipirkti vietoje tiek, kiek nori.

Motiejus jau nieko nebenorėjo, gyvenė tik viltimi, kad išauš laisvės diena. 1938 m. rugpjūčio 12 d. jis išėjo

į laisvę. Pagaliau susitiko su žmona Birute ir artimaisiais. Tačiau išėjus į laisvę jo vargai nesibaigė. Jį dar ilgai persekiojo lenkų sekliai, visaip tardė, provokavo, kad galėtų iš naujo suimti. Neleido gyventi ir dirbti gimtojoje apylinkėje. Motiejus turėjo slapstytis, todėl 1940 metais perbėgo į Lietuvą. Žmona Birutė liko Alksnėnuose ir pagimdė sūnų Giedrių Kazimierą.

Po sunkių klajonių, gyvenimo pas gimines ir nepažįstamus žmones Agurkiai pagaliau apsigyveno Vilniuje. Motiejus gavo sandėlio vedėjo darbą Raudonajame Kryžiuje, paskui dirbo geležinkelių konduktoriumi. 1941 m. gegužės 5 d. Birutė Vilniuje pagimdė dukrelę Rūtą. Motiejaus sveikata negerėjo, todėl jis turėjo vėl keisti darbą. Birutei grįžus iš ligoninės, visi kartu išvažiavo į Pakuonį, kur buvo atitremti iš Punsko krašto Birutės tėvai ir broliai. Ten jiems bebūnant, prasidėjo karas. Rugpjūčio 5 dieną mirė dukrelė Rūta (palaidota Pakuonyje). Ten mirė ir buvo palaidotas taip pat tėvelis Juozas Jankauskas bei brolio Viktoro dukrelė Žibutė.

(Bus daugiau)

Straipsnis spausdintas „Terra Jatwezenorum“ 15 tomo 1 dalyje.

Vilniuje. Iš kairės: Veronika Tumelytė-Valinčienė su dukra Alicija, Birutė ir Motiejus Agurkiai su vaikais Tauragiu ir Giedriumi bei kaimynas iš Senujų Alksnėnų

Kazys Škirpa – veiksmo žmogus

Pirmasis Lietuvos kariuomenės savanoris, penktojo pėstininkų pulko vadas, Steigiamojo Seimo narys, generalinio štabo pulkininkas, Lietuvos karo atašė, vėliau pasiuntinys Vokietijoje, Lietuvių aktyvistų fronto (LAF) kūrėjas ir vadas, – tiek daug skirtingų veiklų sieja viena prieštarai vertinama, bet itin ryški XX amžiaus Lietuvos istorijos asmenybė Kazys Škirpa. Šį žmogų geriausiai apibūdina šūkis „Kovok!“, kurį jis sugalvojo kurdamas LAF. Taip K. Škirpą pristato Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.

Kaip teigė supažindinimą su knyga apie šią istorinę asmenybę rengusi Ilna Strumickienė, dr. Simono Jazavitos „Kovok!“ – tai neilgo žmogaus gyvenimo tarpo analizė, daktaro disertacijos pagrindu parengta knyga. „Simonui seniai linkėjau, kad disertacijos pagrindu atsirastų monografija“, – knygos pristatyme sakė istorikas Algis Bitautas. Ir tęsė: „Labai svarbus akcentas – Simonas gimęs, augęs jau Nepriklausomoje Lietuvoje, o tyrinėja tarpukario istoriją.“

„Kovok!“ autorius S. Jazavita pasakojo, kad to laikotarpio, kuris minimas knygoje, tyrimai jam visada buvo įdomūs: sudėtingos, įtemptos istorijos momentai, karininkų, diplomatų istorijos, o K. Škirpos asmenybėje tie du faktoriai dar ir susikerta. „K. Škirpos asmenybė sulaukusi daug dėmesio, tačiau tai – ne knygos ar plačios studijos. Norėjosi jam skirti visą dėmesį“, – pristatant knygą sakė autorius.

I. Strumickienė antrino: medžiagos apie K. Škirpą gausu, ji išbarstyta, o istorikai daug dėmesio skiria archyviniais dokumentams.

Įdomu tai, kad ir pats K. Škirpa buvo rašantis žmogus – paliko daug savo atsiminimų, aktyviai rašė į spaudą tiek nepriklausomoje Lietuvoje būdamas, tiek ir išėivijoje. „Jo tekstų – gausybė, tačiau tai sukelia ir problemų: aprėpti tokią galybę tekstų yra ką veikti, daug medžiagos apie jį palikę ir oponentai, – minėjo S. Jazavita. – Pradėjau nuo Lietuvos archyvų, bet kelionė driekėsi ir per tas valstybes, kur K. Škirpa dirbo bei paliko įspaudą: Lenkiją, Vokietiją, gavau dokumentų iš JAV.“

A. Bitautas užsiminė: istorikų bendruomenėje diskutuojama apie tai, jog S. Jazavita teisina K. Škirpą. „Bet manau, kad į asmenybę negalima žvelgti vienpusiškai. Simono didžiausias įnašas į istoriografiją tas, kad jis nei teisina, nei smerkia, o bando iš skirtingų perspektyvų pažvelgti į šią sudėtingą asmenybę. Jis stengiasi suprasti, kaip vokiečiai jį vertino, kaip jis laviravo tarp pozicijų... Kaip tikras

istorikas atsiribodamas nuo galimų neigiamų ir teigiamų reakcijų stengėsi ir, mano manymu, jam pavyko“, – kolegos darbą vertino A. Bitautas.

Istorikas prof. dr. Jonas Vaičėnionis, taip pat dalyvavęs knygos pristatyme, prisiminė ir pats savo įvairiuose tyrimuose atkreipdavęs dėmesį į K. Škirpos asmenybę. Jo svarbių gyvenimo momentų buvo daug, kur pažiūrėsi: ar besikurianti Lietuvos valstybė, ar tvirtėjanti Lietuvos Respublika, ar iššūkių metai 1939–1940 – jo yra visur daug, jis visur reiškiasi, visur matomas.

„Pirminis sumanymas bendradarbiaujant su Simonu buvo: reikia imtis plataus biografinio tyrimo – dažnai mūsų valstybėje biografiniai žmonių tyrimai lieka paraštėse. Tačiau pažiūrėjome, kad medžiagos yra tiek daug, jog galima parašyti penkias disertacijas. Žingsnis po žingsnio siaurėjome, galiausiai pakeitėme kryptį – K. Škirpa ir Lietuvos valstybingumo raida. Viskas susiaurėjo iki lemtingų metų apimant visą Antrojo pasaulinio karo laikotarpį. Tai – nedidelis epizodas iš žmogaus gyvenimo, tačiau jis toks spalvingas“, – kalbėjo J. Vaičėnionis.

Anot jo, iki „Kovok!“ atsiradimo tokių generalinio štabo pulkininkui K. Škirpai skirtų darbų nebuvo. Tai pirmas šiai asmenybei skirtas darbas. Artėdamas šios knygos link S. Jazavita turėjo labai daug iššūkių: jis dalyvavo pačiose įvairiausiose viešose diskusijose, kuriose buvo vertinama ir balta, ir juoda. Bet, pasak profesoriaus, Simonas sugebėjo įkelti kalbėjimą apie K. Škirpą į mokslinį akademinį diskusinį lygmenį, pakvietė aptarinėti klausimus remiantis dokumentais. „Jis ima pirminius autentiškus dokumentus ir iš tų pozicijų

Kazys Škirpa

Iš <https://pl.wikipedia.org/>

vertina K. Škirpos vaidmenį, analizuoja jo paties vertinimus, elgsenas. Mums aktualūs ir holokausto atvejai – džiaugiuosi, kad Simonas nevengia apie juos diskutuoti: jiems nagrinėti skirta kone atskira knygos dalis. Kartais ir pačiam skaitytojui paliekama priimti verdiktą“, – sakė J. Vaičėnis. O I. Strumickienė pridūrė, kad gana platus geopolitinis kontekstas – dar viena stiprioji knygos pusė.

Pats autorius minėjo, jog stengėsi K. Škirpą matyti toje aplinkoje, kur jis brendė. „K. Škirpa kariuomenėje jautėsi savo stichijoje, o dėl politinių aplinkybių prieš savo valią tapo diplomatu. Jis, kaip išmanė, vykdė Lietuvos valstybės politiką. To darbo ėmėsi gan nenoriai – prašydamas, kad jį perkeltų į kariuomenę. Tik vadovybė nesutiko.

Labai mėgstama manipuliuoti nuotrauka, kurioje stovi K. Škirpa, Lietuvos kariuomenės vadas Stasys Raštikis ir Adolfas Hitleris. Užfiksuotas A. Hitlerio 50-metis. Keliama įvairiausių manipuliacijų, bet kontekstas labai paprastas: vyksta šventė, į kurią kviečiami visų Europos valstybių atstovai. Atstovus atsiunčia britų karališkoji šeima, amerikiečiai. S. Raštikis nė važiuoti labai nenorėjo – visur jaučiamas mažos šalies laviravimas.

K. Škirpai svarbiau buvo ne ideologiniai, o valstybės išlikimo klausimai, kaip jis tai supranta“, – pasakojo S. Jazavita. Ir pateikė pavyzdį. Ilgą laiką Lietuvos kariuomenės pozicija buvo atsiimti Vilnių kito ginkluoto konflikto metu. K. Škirpos supratimu, suvesti Lietuvą į konfliktą su dešimt kartų didesne Lenkija būtų tokia tragedija, kad būsiami ainiai neatleistų. Po kurio laiko šita pozicija pasikeičia – didžiausia grėsmė tampa Vokietija, iš šitos pozicijos išstūmusi Lenkiją.

„K. Škirpa iškyla, kai Lietuva okupuojama. Tai – didžiulis lūžis. Įsivaizduokite tarpukario aplinkos karininką, apie kurį pasakota, kad barė vokiečių kareivį, jog šis jam kelio nedavė, o pravirko matant vokiečių pareigūnams. Tuolaikinėm

aplinkybėm, žinant Reicho pareigūnų požiūrį į verkiantį vyrą, tai parodo, kaip jam tai buvo svarbu, kaip jam užgavo širdį.

K. Škirpa daro ir klaidų. Jis jausmingas, aršiai susipyko ne su vienu bendražygiu. Bet jo teigiamas bruožas – tai veiksmo žmogus. Jis nebuvo despotas diktatorius, kuris su niekuo nesitarė. Mano noras ir buvo parodyti jį besikeičiantį, savo poziciją adaptuojantį, vietomis – karštakošį, tačiau atmesti atspaudus, kad tai – vienvaldis užsispyrėlis“, – minėjo knygos autorius.

J. Vaičėnis papildė „Kovok!“ autorių, pridurdamas, kad K. Škirpa puikiai suvokė mūsų valstybės mažumą, valstybingumo trapumą. Tai atsispindi jo raštuose. Viename K. Škirpos parengtame dokumente, kurį atsiuntė 1934 m. rudenį S. Raštikiui, ne viena pastraipa skirta politinės situacijos, Antano Smetonos vertinimui, kaip jo tautininkai skaldo valstybę. Jis suprato ir valstybės mažumą, ir kariuomenės, kuri turėjo saugoti valstybingumą, reikšmę. Minėtame dokumente K. Škirpa, kaip generalinio štabo karininkas, puikiai suvokia Lietuvos šaulių sąjungos vaidmenį. Beje, tarpukario laikotarpiu visus tuos porą dešimtmečių Lietuvos šauliai buvo ruošiami partizaniniam karui. Buvo suvokiama, kad karo atveju jie turi tapti valstybės gynėjais.

Kariniai aspektai buvo puikiai perkąsti, žinomi ir skaičiai, kiek galima sutelkti pajėgumų valstybei ginti, kiek reikia parūpinti ginklų. Pagrindinis tikslas kariuomenei buvo laimėti laiko mūsų valstybės diplomatams, politikams pasirūpinti kurio nors didžiojo draugo pagalba. Tuo metu viena pagrindinių draugijų buvo Didžioji Britanija. Mūsų maža kariuomenė turėjo garantuoti saugų valstybės vadovų evakavimą ir bent porą savaičių atsilaukyti, kad diplomatai per tą laiką rastų pagalbą ir ji ateitų.

Anot J. Vaičėnio, sovietai puikiai žinojo, kam skirta Lietuvos šaulių

sąjunga. Jie likvidavo tik viršūnę, bet nesugebėjo sunaikinti tinklo, kuris buvo suformuotas per 20 metų. Būtent buvusio šaulių tinklo pagrindu kilo Birželio sukilimas, nepaisant to, kad jų vadai buvo likviduoti.

Profesorius pasakojo: „K. Škirpa dokumentą siunčia S. Raštikiui, kuris užėmė kariuomenės štabo viršininko poziciją ir netrukus bus kariuomenės vadas. Tie dalykai daug pasako. K. Škirpa tikrai buvo veiksmo žmogus. Nepamirškime: jis – žvalgybininkas. Būtent šis žvalgybininkas, kai 1940 m. prasideda Lietuvos okupacija, iš Berlyno slapta atvažiuoja pažiūrėti, kas iš tiesų čia vyksta. Susirinkęs pirminę informaciją išvyksta – tuo metu jis puikiai suvokia, ką reiškia išdavystė. Susidėliojęs taškus veikia toliau – kuria planus, kaip gelbėtis, ko imtis.

Geopolitinėje situacijoje jis puikiai suvokė, su kuo ir ką mes galime. Jis puikiai iki to sunkaus laikmečio matė, kad pagrindiniai reikalai turi būti sprendžiami su didžiosiomis kaimynėmis: Rusija, Lenkija ir Vokietija. Visos kitos – per toli. 1939 m. Lenkijos nebelieka, Rusija tampa okupante, lieka vokiečiai – natūraliai susidėlioja dėlionė, su kuo turi eiti.

Matome 1941 m. laikinosios vyriausybės pastangas rasti išeitį esamoje situacijoje. Labai lengva vertinti pagal vieną dokumentą, bet reikia įvertinti, kokiomis aplinkybėmis buvo priimami sprendimai.

Man susidarė įspūdis, kad Lietuva, Lietuvos valstybė jam buvo aukščiau visko. Ir taškas.“

„Aš neturiu iliuzijų, kad tie, kurie nemėgsta K. Škirpos, paskaitę knygą, jį pamėgs. Bet tie, kurie jį mėgsta, nemanau, kad staiga pradės nemėgti. Ir tikslo neturėjau kieno nors nuomonę žūbtūt pakeisti. Nekeista, kad dabar ginčijamės dėl K. Škirpos – jau anuomet, karui pasibaigus, kažkas jo nenorėjo tam tikroje veikloje, kiti – priešingai – labai kvietė“, – kalbėjo S. Jazavita, pridurdamas, kad norėtų ateityje išleisti knygą ir anglų kalba.

Knygnešys kun. Juozapas Šmulkštys

ALGIMANTAS KATILIUS

Juozapas Šmulkštys gimė 1866 m. kovo 14 d. Tūrupio kaime, Liudvinavo parapijoje (Kalvarijos apskrityje), ūkininkų šeimoje. Marijampolės gimnazijoje baigė keturias klases. Į Seinų kunigų seminariją įstojo 1883 m. liepos 4 d. Tais metais į pirmą kursą įstojo septyniolika klierikų, iš kurių kunigystės šventimus pasiekė penkiolika. Dauguma įstojusiųjų buvo lietuvių kilmės, nes į seminariją atvyko iš lietuviškų parapijų. Iš žymesnių to kurso atstovų pirmiausia galima paminėti Juozapą Stankevičių, kuris pirmas iš Seinų kunigų seminarijos auklėtinių išvyko studijuoti į Fribūro universitetą Šveicarijoje ir apgynė filosofijos daktaro disertaciją. Grįžęs po studijų trumpai profesoriavo Seinų kunigų seminarijoje, o vėliau buvo Suvalkų gimnazijos kapelionas. Iš kitų žymesnių to

kurso auklėtinių reikia išskirti Tomą Banaitį, teologijos daktarą (studijavo Romoje) ir nuo 1903 m. Seinų kunigų seminarijos profesorių, dėščius įvadą į Šventąjį Raštą, Šventąjį Raštą ir moralinę teologiją. Jonas Strimavičius studijavo Sankt Peterburgo Romos katalikų dvasinėje akademijoje ir gavo teologijos kandidato laipsnį. Ar seminarijoje J. Šmulkštys dalyvavo klierikų lituanistinėje veikloje, neturime duomenų. Kunigu išventino Seinų vyskupas Petras Paulius Vežbovskis 1889 m. balandžio 6 d.

Po seminarijos baigimo laikinai pasiųstas į Daukšų parapiją ir joje buvo iki 1891 m. Vėliau paskirtas Kalvarijos parapijos vikaru, Varšuvos generalgubernatoriaus 1891 m. liepos 9 d. patvirtintas Kalvarijos kalėjimo kapelionu. 1891–1895 m. Kalvarijos kalėjimo kapelionas. 1895 m. paskirtas Pakuonio parapijos vikaru ir vikaravo iki 1899 m. Pakuonio parapijos parapijiečių kun. J. Šmulkštys buvo gerbiamas kaip geras pamokslininkas, draugiškas žmonėms. Parapijoje stiprino lietuviybę, platindamas draudžiamą lietuvišką spaudą.

Lietuviškos spaudos platinimas Pakuonio parapijoje jau turėjo tradicijas. Mat prieš kun. J. Šmulkštį buvę vikarai Pranciškus Būčys ir Juozapas Jankauskas ją platinę padėdami vietinių knygnešių. Apsigyvenęs Pakuonyje, kun. J. Šmulkštys susipažino su čia gyvenusiu knygnešiu ir smulkių prekių parduotuvės savininku Antanu Bajoraičiu. Duodavo jam pinigų lietuviškiems kalendoriams,

brošiūroms ir laikraščiams pirkti iš knygnešių, kurie lankydavosi Pakuonyje. Daugiausia leidinių pristatydavo knygnešys Juozas Kancleris. Dalį leidinių pasilikdavo sau, o kitus perduodavo vikarui. Klebonas Vincentas Bukontas, žinodamas apie vikaro slaptą veiklą, jį skųsdavo žandarams. Kun. J. Šmulkščio bute ne kartą buvo daroma krata, bet nieko nerasdavo. Žandarai, gavę agentūrinių žinių, kratė A. Bajoraičio butą ir rado leidinių už 550 rublių. Kvotos metu paaiškėjo A. Bajoraičio ir kun. Šmulkščio santykiai. Už slaptą veiklą kun. J. Šmulkštys 1899 m. birželio 23 d. caro paliepimu buvo ištremtas dvejiems metams į Odesą.

Odesoje gyveno nuo 1899 m. rugpjūčio 31 d. iki 1901 m. birželio 28 d. Čia susipažino su lietuviais, kurie buvo anksčiau ištremti į šį miestą. Artimai susidraugavo su knygnešiu Juozapu Rimša, ištremtu šiek tiek vėliau. Abu susidėję pinigų užsiprenumeravo „Varpą“ ir „Ūkininką“. Juos gaudavo reguliariai.

Sugrįžęs iš tremties, kun. J. Šmulkštys 1901 m. liepos 15 d. paskirtas Kalvarijos kalėjimo kapelionu, 1902 m. spalio 12 d. – Zavadų parapijos vikaru, nuo 1903 m. liepos 1 d. buvo Zambruvo parapijos vikaras. Policijos departamento sprendimu 1901 m. rugsėjo 18 d. paskirta slapta priežiūra. 1903–1907 m. Zambruvo parapijos vikaras. Iš Seinų vyskupijos administratoriaus 1907 m. liepos 18/31 d. rašto Suvalkų gubernatoriui sužinome, kad jis paskyrė kun. J. Šmulkštį Plutiškių filijos vikaru rektoriumi (juo buvo 1915 m.). Pirmojo pasaulinio karo metais gynė Plutiškių parapijiečius ir už tai buvo ištremtas į Vokietiją. Visus metus

Kun. Juozapas Šmulkštys Odesoje

Dainuojančios, muzikuojančios šeimos!

Burkimės, repetuokime, ruoškimės

XIV muzikuojančių šeimų šventei,

kurią Punsco lietuvių kultūros namai organizuos

2023 m. spalio 8 d. (sekmadienį).

Kviečiame pasirodyti anksčiau dalyvavusias šeimas ir ypač tas, kurios dar tik ketina debiutuoti mūsų šventėje. Apie norą dalyvauti prašom pranešti Lietuvių kultūros namams iki rugsėjo 25 d.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Anele Cirusienę

85-ojo gimtadienio
proga sveikina

*Vyras Jonas, krikšto dukra Aldutė,
sesuo Danutė su dukromis, Mag-
dalena ir Vida iš Kanados bei visi
giminaičiai*

PARDUODU

drėgnus cukrinių runkelių
griežinius.

*Teirautis tel.
+48 509 522 747.*

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis
Mokyklos g. 35
16-515 Punskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107
emiskar@op.pl

MIELI SKAITYTOJAI!

Artėja 40 metų, kai Seinų bazilikoje buvo leista melstis lietuvių kalba. Ilgas ir sudėtingas Seinų parapijiečių nueitas kelias davė rezultatų. Tai įrodo, kad reikia būti atkakliems siekiant tikslo.

Minint jubiliejų norima prisiminti kovojusiuosius dėl lietuviškų mišių. Tarp mūsų dar yra gyvų dalyvavusiųjų lietuviškuose giedojimuose. Jei turite iš tų laikų nuotraukų ar atsiminimų, labai prašytume pasidalinti.

Šiuo metu yra paruošti dalyvavusiųjų toje protesto akcijoje sąrašai, tačiau jie dar nesą išsamūs.

Taigi prašom pasidalinti savo žiniomis.

Kreiptis galima asmeniškai Seinų „Lietuvių namuose“ į Dalią Astrauskienę arba el. paštu kultura@ltnamai.sejny.pl.

Tel. 570 870 014.

Dėl **Juozo Bukausko**,
aktyvaus LLD veikėjo,
mirties artimuosius užjaučia
ir kartu liūdi

Lenkijos lietuvių draugija

2023 m. rugpjūčio 29 d. po sunkios ligos į amžinybę iškeliavo
mylimas vyras, tėtis, senelis, brolis, dėdė, kaimynas, draugas

A. A. ANTANAS VALINČIUS

iš Kalinavo.

Ačiū giminėms, kaimynams, draugams, pažįstamiems už pagarbą Velioniui, gėles, aukas, malda, užuojautos žodžius. Dėkojame giesmininkams už giesmes ir rožančių, klebonui – už mišias ir gražų pamokslą. Ačiū Punsko ambulatorijos gydytojoms ir seselėms, Seinų ligoninės gydytojui Povilui ir Vidaus ligų skyriaus darbuotojams.

Liūdintys žmona, dukros ir sūnus su šeimomis

VALSTYBĖS PARAMA STUDIJOMS LIETUVOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE GAUTI

Valstybinis studijų fondas kviečia Lietuvos diasporos studentus iki 2023 m. rugsėjo 30 d. teikti paraiškas valstybės paramai studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose gauti.

Lietuvos diasporos jaunimui gali būti skiriama dviejų rūšių parama: stipendija ir/ar socialinė išmoka. Stipendijos mėnesinis dydis – 159,25 Eur. Socialinė išmoka – tai vienkartinė išmoka, skiriama atsižvelgus į pretenduojančio gauti paramą asmens socialinę padėtį (nuo 203 Eur iki 319 Eur). Parama neskiriama studentams, studijuojantiems kalbas tų šalių, iš kurių jie atvyko.

Studijuojantys Lietuvos aukštosiose mokyklose ir norintys gauti valstybės paramą 2023 m. rudens semestre, iki 2023 m. rugsėjo 30 d. turi:

- užsiregistruoti fondo interneto tinklalapyje ir elektroniniu būdu užpildyti nustatytos formos paraišką. Paraiškos paramai gauti yra teikiamos elektroniniu būdu fondo interneto tinklalapyje autorizuojantis per elektroninę bankininkystę arba elektroninio parašo sistemas;

- studentas, kuris dėl paramos kreipiasi pirmą kartą, iki paraiškų teikimo termino pabaigos turi pateikti statusą patvirtinančius dokumentus arba teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas:

- lietuvių bendruomenės arba kitos institucijos išduotą lietuvių kilmę patvirtinantį dokumentą arba teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą jo kopiją;

- arba pateikti dokumentus, patvirtinančius, kad jis ne mažiau kaip 3 metus yra gyvenęs užsienyje, o atvykęs į Lietuvą pradėjo mokytis ne žemesnėje nei aštuntoje klasėje.

Studentas, norintis gauti socialinę išmoką, paraiškoje pažymi socialinį kriterijų, pagal kurį pretenduoja gauti socialinę išmoką, ir iki paraiškų teikimo termino pabaigos turi pateikti fondui socialinę padėtį patvirtinančius dokumentus (šeimoms narių skaičių patvirtinančius dokumentus, mirties liudijimus ir pan.) arba teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas, išskyrus atvejus, kai fondas nurodo, kad dokumentų pateikti nereikia.

Dokumentus studentas turi pateikti Valstybiniam studijų fondui išsiųsdamas paštu, palikdamas fondo pašto dėžutėje prie pastato A. Goštauto g. 12, Vilnius, arba pateikdamas el. paštu fondas@vsf.lt.

Daugiau informacijos apie paramos suteikimo sąlygas ir tvarką teikiama telefonu +370 658 30997 bei fondo interneto tinklalapyje www.vsf.lrv.lt.

Lietuvos žiniasklaida

2023 08 27–09 13

Jokia naujiena, kad lietuviai negaili gerų žodžių Lenkijos valdžiai ir prekybininkams, kai savuosius nuolatos keikia, o dėl mažesnių kainų apsipirkti kaimynų prekybos centruose vyksta net ir 250 km. Pagal Lietuvos banko statistiką, per pirmuosius tris šių metų mėnesius lietuviai pasiekė penkerių metų rekordą – Lenkijoje išleido beveik 70 mln. eurų. Iš tiesų išleista daugiau, nes bankas pateikia tik duomenis apie mokėjimus kortelėmis. Valdžios atstovams tokie skaičiai didesnio įspūdžio nedaro: juk tai mažiau nei 3 proc. visos Lietuvos mažmeninės prekybos. Smulkmena.

Apie Lenkijos prekybos centrų „antpuolį“ iš Lietuvos naujųjų mokslo metų proga rašė portalas lrt.lt. „Paskutinį vasaros savaitgalį dalis Lietuvos gyventojų praleido Lenkijoje. Nors zlotas sustiprėjo, maistas pabrango ir išsilyginano kuro kainos, Lietuvos gyventojai vis dar tikina, kad apsipirkti kaimyninėje šalyje verta, ypač jei turi vaikų, kuriuos reikia paruošti mokyklai.

Artėjant rugsėjo 1-ajai, į Suvalkus Lietuvos gyventojai važiavo ir konkrečiai mokyklinių prekių. Didžiausiam miestelio prekybos centre „Suwałki Plaza“, galima sakyti, skambėjo tik lietuviški balsai, buvo daug šeimų su vaikais. Iš Veisiejų (Lazdijų raj.) atvykęs vyras teigė, kad didysis apsipirkimas prieš mokslo metų pradžią visuomet būna Lenkijoje, mat čia kainos – maždaug ketvirtadaliu mažesnės. Už geresnę kainą čia surado ir sąsiuvinių, ir pieštukų, ir drabužių vaikams“, – rašė lrt.lt.

Nėra paslaptis, kad maistas Lenkijoje pigesnis dėl to, jog jam netaikomas pridėtinės vertės mokestis (PVM), kai Lietuvoje jis – 21 proc. Kai kuriems maisto produktams PVM bent laikinai sumažino Ispa-

nija, Vokietija, Vengrija... Ne kartą ir Lietuvoje būta siūlymų Vyriausybei mažinti šį mokestį maisto produktams. Tai paprastai daro opozicijoje esančios partijos. Tapusios valdančiosiomis jos plokštelę apverčia ir buvusių iniciatyvų neprisimena. Keliaujantieji po pasaulį pasakoja, kad ne vienoje šalyje maistas (ir ne tik) pigesnis negu Lietuvoje. Ekonomistai sako, kad maisto kainos Lietuvoje beveik pasiekė Europos Sąjungos (ES) vidurkį, o šalis apskritai tampa viena iš brangiausių valstybių ES.

Tačiau valdžioje tuo metu esančiųjų nuomonė dėl PVM mažinimo visada griežta: iš to pirkėjui naudos tektų gal vienas kitas centas, daugiausiai laimėtų prekybininkai. O šalies biudžetas netektų milijonų eurų, kurie vėl būtų „atiduodami“ įvairių išmokų pavidalu skurstantiesiems, pensininkams, daugiavaikėms šeimoms ir pan., didinami atlyginimai viešajam sektoriui. Išėitis, valdžios nuomone – pajamų didinimas: ne kainas reikia mažinti, o pajamas didinti. Bet ir čia galimybės labai ribotos. Ypač šiuo įtemptu laikotarpiu, kai pinigų trūksta visiems ir visur, kai teikiama parama Ukrainai, smarkiai didėja išlaidos krašto gynybai...

Kad PVM mažinimas Lietuvos gyventojams siekiant palengvinti kainų našta naudotų, „Žinių radijuje“ kalbėjo ir ekonomistas Nerijus Mačiulis. Jo nuomone, PVM lengvatos būtinausiems maisto produktams taikymas būtų subsidija verslui, o ne pagalba nesugebantiems įpirkti maisto. „Man atrodo, kad viena iš nedaugelio valstybių, kur visą naudą pasiėmė vartotojai, tai – Norvegija. Bet kitur tai išsibarsto, kainos beveik nepasikeičia“, – sakė N. Mačiulis. Pasak ekonomisto, ši lengvata būtų netiksli priemonė, nes ją naudotųsi ir turtingieji, „kuriems

nerieikia tos lengvatos perkant brangesnius maisto produktus. Galima nuspręsti susiaurinant krepšelį, bet tada kyla klausimas dėl to, kas nuspręs, kuriems produktams to reikia“. N. Mačiulis taip pat paminėjo, kad nuo metų pradžios maisto prekių kainos sumažėjo 2,5 proc. Visgi, anot jo, kadangi maisto kainos praeitais metais padidėjo iki 30 proc., gyventojų perkamoji galia išlieka mažesnė, nei buvo 2022 m. pradžioje.

Tuo metu maisto produktų kainoms Lietuvoje smarkiai išaugus, Prezidento Gitano Nausėdos vyriausioji patarėja socialinės ir ekonominės politikos klausimais Irena Segalovičienė „Žinių radijui“ sakė, kad būtų „didžiausia klaida“ neieškoti būdų, kaip sušvelninti jų augimo pasekmes gyventojams. O kaip viena iš priemonių įvardyta ir PVM mažinimas, kurio galutinė nauda atitektų būtent vartotojui. „Prezidentas yra siūlęs taikyti labai taiklias priemones, panaudojant šeimos korteles. Su šeimos kortelėmis galima būtų tiek labai taikliai taikyti PVM lengvatą konkrečioms šeimoms, tiek įvesti nuolaidas tam tikriems maisto produktams, tam tikru kompensacijų mechanizmu prisidedant Vyriausybei. Arba galvoti apie PVM lengvatą su saugikliu, t. y. arba susitarti su prekybos inkalais, arba taikyti kitas PVM lengvatos atiteikimo galutiniam vartotojui priemones. Matome, ką daro kitos ES šalys. Ir čia nedaryti nieko yra didžiausia klaida“, – sakė Prezidentūros atstovė ir priminė, kad dabar valdžią turinti Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija kažkada irgi siūlė PVM lengvatą maisto produktams tuometinei Vyriausybei: tartis su prekybos tinklais, pasirašyti memorandumą. „Manome, kad yra pats laikas

vykdyti šią pažadą ir eiti šiuo keliu – pademonstruoti pajėgumus ir bandyti ieškoti tų kelių...“ – radijui sakė I. Segalovičienė.

Kas gali, važiuoja į Lenkiją pigesnių prekių, bet, anot portalo delfi.lt, ir mūsų „parduotuvių lentynose – vis daugiau lenkiškų produktų: be jų krepšeliai būtų lengvesni“. „Paprastai jie užima pigiausių produktų kategoriją, todėl norėdami sutaupyti pirkėjai vis dažniau renkasi kaimyninės šalies produkciją“, – sako kainas stebinčio portalo pricer.lt maisto krypties vadovas Petras Čepkauskas. „Visi prekybos tinklai giriasi, kad jų privačių ženklų prekių dalis auga, o dauguma jų – pagaminti šalyse, kurios efektyviau gamina, t. y. ta pati Lenkija. Praėjus pro lentynas ir pažiūrėjus privačius prekės ženklus, pvz., UHT pienas, varškė – visur ant jų rasite „PL“ (Lenkija – red.). Anot P. Čepkausko, Lietuvoje lenkiška produkcija brangesnė. „Lenkijoje varškės 250 gramų pakelis kainuoja apie 0,79 euro, o mūsų prekybos tinkluose toks trikampiuokas kainuoja 0,99 euro, lietuviškas analogas – daugiau nei 2 eurus.“

Feisbuke jis pasidalijo platesnėmis įžvalgomis apie maisto prekių iš Lenkijos srautus. „Čia dėkingumo įrašas, kad be lenkiškų prekių už maistą po šitos didžiulės maisto produktų infliacijos mes per mėnesį išleistume ne 300 eurų, vietoje 200 eurų, o 400 eurų, nes mūsų gamybininkai „nestabdė“. Na, ir maisto pagalbos krepšelis, matyt, būtų lengvesnis.“

Kaip buvo rašyta ankstesnėje apžvalgoje, kol kas tik vienas buvęs sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga yra oficialiai pareiškęs, kad dalyvaus kitų metų gegužę vykšančiuose prezidento rinkimuose. Kiti vis galvoja, žada apie savo sprendimą paskelbti vėliau. Tačiau vis dažniau žiniasklaida ir politologai kelia klausimą: ar rinkimuose dalyvaus Dalia Grybauskaitė? Atsakymas lyg ir duotas: dar liepos mėnesį prezidentė savo feisbuke rašė, kad po antrosios

kadencijos iš aktyvios politikos pasitraukė ir „išliks aktualių visuomenėje temų stebėtoja ir apie tai pasisakys“. Bet, kaip rašė portalas lrytas.lt, „spėlionės pakurstė ir jos nuotrauka su buvusiais komandos nariais, ir netikėta kelionė į Taivaną, ir dalies konservatorių skyrių išsakytas noras, kad partija D. Grybauskaitę remtų prezidento rinkimuose“. Apie jos išvyką, kuri kai kam sukėlė įtarimų – „o gal čia jau priešrinkiminė reklama“, lrytas.lt rašė, kad nuvykusi į Taivaną D. Grybauskaitė pozavo su Lietuvos krepšinio rinktine, kuri žaidė kontrolines rungtynes su Latvija. Buvusi šalies vadovė apsilankė rinktinės rūbinėje, kur spaudė krepšininkams rankas, sušuko tradicinį šūkį „Mes už Lietuvą!“ ir rėžė kalbą. Televizijos ekranuose ji pasirodė ir per pačias krepšinio rungtynes, kur su Taivano lydere fotografavosi su žaidėjais ir linksmai šypsojosi kameroms.

Įdomu, kad, pasak minėto portalo, buvusio D. Grybauskaitės patarėjo, konservatoriaus Mindaugo Lingės teigimu, kol kas buvusios šalies vadovės pozicija dėl dalyvavimo rinkimuose yra tokia pati, kokia išsakoma ir viešai, tačiau tai esą nereiškia, kad ji negali pasikeisti.

Tuo metu politologas Mažvydas Jastramskis portale delfi.lt svarstė: „Ar reikia trečios Grybauskaitės kadencijos?“ „D. Grybauskaitės kandidatavimas nėra tik D. Grybauskaitės kandidatavimas. Tai konstitucinis precedentas. Todėl čia reikia klausti: ar yra svarbesnių dalykų, kurie tą pateisintų? Galbūt valstybė pavojuje ir ją gali išgelbėti tik Prezidentė? Mano nuomone, išskyrus viešo žodžio pasvėrimą ir platesnį (nebūtinai matomą plika akimi) autoritetą, sunku sugalvoti, kuo esminėse prezidento kompetencijose ji substancialiai skirtųsi nuo G. Nausėdos. Susidaro įspūdis, kad dešiniųjų rėmėjai (garsiai) ir patys valdantieji (tyliai) norėtų D. Grybauskaitės dėl politinės konkurencijos priežasčių: kad būtų prie

ko šlietis, kritikuojant būsimą valdžią, kurioje jų pačių nebus. Politikos turinio priežasčių, bent jau svarių, tokiame sprendime ir aljanse nematau. Nekalbant apie konstitucinį precedentą“, – rašė politologas.

Tame pačiame portale Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo akto signataras Česlav Okinčic, neabejodamas, kad trečiosios D. Grybauskaitės kadencijos nebus, išspausdino straipsnį „Kodėl Dalia Grybauskaitė nekandidatuos į prezidentus trečią kartą“. Autorius rašė: „Vienas iš kertinių demokratinės sistemos akmenų, nuo senovės Atėnų laikų, yra valdžios kintamumo, rotacijos principas. Šis principas gali būti įgyvendinamas formaliai arba paprotiniu būdu, bet jo esmė išlieka ta pati – atskirų politikų, ypač vykdomajai valdžiai atstovaujančių politikų, kadencijų skaičių ribojimas. Lietuvoje prezidentų kadencijų atveju turime tam tikras rašytines normas ir tam tikrą tradiciją, dėl kurios mes daugeliui kaimynų tampame demokratijos pavyzdžiu. Būtent todėl ir manau, kad tie, kurie šiandien reikalauja, kad prezidentė Dalia Grybauskaitė pažeistų vieną iš mūsų demokratinės sistemos komponentų, yra provokatoriai. Negaliu atsakyti, ar jie tai daro vedami tik neapykantos dabartiniam valstybės vadovui, o gal nuoširdžiai trokšta padidinti Prezidento rinkimų intrigą. Tačiau žinau, kad toks manipuliavimas konstitucinėmis normomis ir tradicijomis (dvi kadencijos – pertrauka – ir vėl naujos kadencijos) būdingas tik šalims, kurios save vadina „suvereniomis demokratijomis“, bet iš tikrųjų neturi su demokratija nieko bendro.

Šiandien mums nereikia, kaip didvyriškiems ukrainiečiams, mirti už demokratiją. Bet mes taip pat neturime teisės, vardan savo partikuliarų interesų, gadinti mūsų taip sunkiai iškovotos ir kurtos demokratijos. Žinau, jog prezidentė Dalia Grybauskaitė tai supranta. Tikiuosi, kad supras ir trečios kadencijos šalininkai.“